

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİN REKREASYONEL FAALİYETLERE
KATILIM DÜZEYİ VE ENGEL OLAN FAKTÖRLER

YUSUF KENAN KALKAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. FATMA ARSLAN

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	YUSUF KENAN KALKAY		
	Numarası	148117011002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	REKREASYON YÖNETİMİ		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
Tezin Adı	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYİ VE ENGEL OLAN FAKTÖRLER			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığımı bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
YUSUF KENAN KALKAY
İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	YUSUF KENAN KALKAY
	Numarası	148117011002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	REKREASYON YÖNETİMİ
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	DOÇ. DR. FATMA ARSLAN
	Tezin Adı	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYİ VE ENGEL OLAN FAKTÖRLER

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYİ VE ENGEL OLAN FAKTÖRLER başlıklı bu çalışma 30/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	DOÇ. DR.	FATMA ARSLAN	
2	PROF. DR.	MEHİBE AKANDERE	
3	DOÇ. DR.	MEHMET DEMİREL	

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yusuf Kenan KALKAY		
	Numarası	148117011002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Rekreasyon Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Fatma ARSLAN		
Tezin Adı	Güneydoğu Anadolu Bölgesi Üniversite Öğrencilerin Rekreasyonel Faaliyetlere Katılım Düzeyi Ve Engel Olan Faktörler			

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimlerinin ve rekreasyonel etkinliklere katılma ve engel olan faktörleri belirleyerek, bu nedenleri yaş, cinsiyet, yaşanan şehir, refah düzeyi gibi değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik, nicel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini; Güneydoğu Anadolu bölgesinde üniversitede okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; evren grubundan uygun örnekleme ile seçilmiş 391 katılımcı oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde öğrencilerin demografik özelliklerini belirleyen (doğum yeri, yaş, cinsiyet vb) demografik sorular, ikinci bölümünde öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreasyonel eğilimlerini belirlemeye yönelik sorular ve son bölümde ise Alexandris ve Carrol (1997) tarafından geliştirilmiş. Türk Toplumı için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılan “Boş Zaman Engelleri” ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise; cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test); okul, sınıf vs. değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır ve parametrikdir. Analizlerde anlamlılık düzeyi ($p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

Araştırma bulgularında boş zamanlarını değerlendirmelerine engel olan en önemli etken tesis donanımının yetersiz olması tespit edilmiştir. Buna göre boş zamanlarını değerlendirmelerine engel olan etkenlerin ortadan kaldırılması için üniversiteler, öğrenci kulüpleri, gençlik ve spor bakanlığı gibi kurum ve kulüpler tarafından ilgili faaliyetleri organize edilebilir ve destek sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon Yönetimi, Katılım Düzeyi, Boş zaman, Üniversite

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Yusuf Kenan KALKAY		
	Student Number	148117011002		
	Department	Recreation Management		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Fatma ARSLAN		
Title of the Thesis/Dissertation	The participation level to recreational activities of the students in the Southeastern Anatolia Region and the hampering factors			

This study is a quantitative research which aims to determine whether the reasons for university students' recreational tendencies and participation in recreational activities and the factors that prevent them differ according to the variables such as age, gender, city of residence, welfare level. The university students in Southeastern Anatolia Region form the population of the study. For the sample of the research, 391 students were selected by appropriate sampling methods.

A questionnaire was used as a data collection tool. In the first part of the questionnaire, demographic questions determining the demographic characteristics of the students (place of birth, age, gender, etc.), in the second part of the questionnaire, questions determining the leisure opportunities and recreational tendencies of the students were asked, and in the last part, "Leisure Constraints Questionnaire" developed by Alexandris and Carrol (1997), the validity and reliability study for Turkish society of which was conducted by Karaküçük and Gürbüz (2006) was used. To analyze the data; two independent samples t tests in comparison of gender variables; school, classroom etc. and one way ANOVA test in comparison of the variables were applied. The study is parametric. The level of significance was determined as ($p < 0.05$).

According to the research findings, the most important factor that prevents them from making use of their spare time efficiently was the insufficiency of the facility equipment. For this reason, relevant activities and organizations can be organized and supported by universities, student clubs, institutions like The Ministry of Youth and Sports in order to eliminate the factors that prevent them from making use of their spare time efficiently.

Keywords: Recreation Management, Participation Level, Leisure, University

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMAN, BOŞ ZAMAN VE REKREASYON

1.1. Zaman	3
1.2. Boş Zaman.....	8
1.2.1. Boş Zaman Temel Fonksiyonları.....	10
1.2.1.1. Dinlenme Fonksiyonu.....	10
1.2.1.3. Gelişim Fonksiyonu.....	12
1.3. Serbest Zaman	14
1.4. Rekreasyon Kavramı	17
1.4.1. Rekreasyon Tanım ve Özellikleri	18
1.4.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması.....	21
1.4.2.1. Mekânsal Açıdan Rekreasyon	21
1.4.2.1.2. Kapalı Alan Rekreasyonu	24
1.4.2.2. Katılımcıların Uluslarına Göre Rekreasyon	25
1.4.2.3. Bireyin Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon.....	26
1.4.3. Rekreasyonun Faydaları	26
1.4.3.1. Fiziksel Faydaları	27
1.4.3.2. Toplumsal Faydaları.....	27
1.4.3.3. Psikolojik Faydaları.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

REKREASYONA KATILIMIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

2.1. Bireysel Engeller	32
2.1.1. Kültürel Faktörler	33
2.1.2. Eğitimsel Faktörler	34
2.1.3. Sosyal Faktörler	34
2.1.4. Ekonomik Faktörler	35
2.1.5. Demografik Faktörler	36
2.2. Bireylerarası Engeller	36
2.2.1. Aile	37
2.2.2. Çevre.....	38
2.2.3. Zaman	39
2.3. Yapısal Engeller	40
2.3.1. Tesis Yetersizliği	41
2.3.2. Ulaşım.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1 Araştırma Modeli.....	43
3.2 Evren ve Örneklem.....	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	43
3.4. Veri Analizi	44

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

TARTIŞMA SONUÇ	57
ÖNERİLER	67
EK 1 – Bilimsel Ölçek Formu.....	75
Ek 2 - Kişisel Bilgi Formu.....	76

Ek 3 - Özgeçmiş	79
-----------------------	----

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı	46
Tablo 4.2. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Süresinin Dağılımı	47
Tablo 4.3. Katılımcıların Boş Zamanlarını Değerlendirmekte Güçlük Çekme Dağılımı	47
Tablo 4.4. Katılımcıların Boş Zaman Değerlendirme Durumlarının Dağılımı.....	47
Tablo 4.5. Katılımcıların Okudukları Üniversitenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı	48
Tablo 4.6. Katılımcıların Okudukları Üniversitenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı.....	48
Tablo 4.7. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı	48
Tablo 4.8. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı	49
Tablo 4.9. Katılımcıların Sahip Olduğu Boş Zamanlarını Değerlendirme Yerinin Dağılımı.....	49
Tablo 4.10. Katılımcıların Çevresel Faktör Değerlendirmesinin Dağılımı	49
Tablo 4.11. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatif Faaliyetlerinin Tanıtımının Yeterlilik Durumlarının Dağılımı	50
Tablo 4.12. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu .50	
Tablo 4.13. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Öğrenim Görülen Şehire Göre Farklılaşma Durumu	51
Tablo 4.14. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu	52
Tablo 4.15. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Akademik Başarı Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	53
Tablo 4.16. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Refah Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu.....	55
Tablo 4.17. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının İkamet Edilen Yere Göre Farklılaşma Durumu.....	56

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda bana rehberlik eden danışmanım Doç. Dr. Fatma ARSLAN'a teşekkür ederim. Bana emeği geçen aileme ve beni akademik olarak geleceğe hazırlayan bütün üniversite hocalarıma da teşekkürlerimi arz ederim.

GİRİŞ

Üniversite öğrenim süreci gençlik döneminin hayata atılmadan önceki ilk basamaktır. Bu dönem genç birey yaşamının hem bedensel, hem de zihinsel açıdan en hareketli ve değişken evresini oluşturur. Bu dönem daha önce çocukluk yıllarında edinilen zihinsel ve ruhsal yetenekler ve dünya görüşü açısından tekrar ele alınıp değerlendirildiği bir basamaktır. Çocukluk döneminde oluşan temel kişilik özellikleri edinilen bilgi ve beceriler doğrultusunda yeniden şekillenir. Bu nedenle üniversite gençlik dönemi ruhsal, fiziksel, sosyal ve kültürel açıdan oldukça çalkantılı geçer. Kampüs yaşamı ve üniversite eğitim döneminde genç bireyler kendi gelişimini tamamlamaya, kimlik kazanmaya ve yetişkin olmaya hazırlanırlar. Yeni yaşamlarına uyum sağlamları için toplumda daha etkin bireyler olabilmeleri gerekir. Gençlerin iletişim ve sosyalleşme anlamında ki davranışlarının çeşitli etkinliklerle sağlıklı hâle getirilmesi gerekmektedir (Yurtsever, 2011: 4).

Kişinin yoğun iş yükü, alışılmış yaşam biçimi yahut negatif çevresel tesirlerden bedensel ve ruhsal sağlığını yeniden kazanmak, muhafaza etmek ya da sürdürmektir. Eş zamanda zevk alma yahut doyuma ulaşmak gayesi, bireysel tatmin sağlayacak, büsbütün iş ve mecburi ihtiyaçları için bırakılan zamanın dışında kalan serbest ve irtibatsız boş zaman içerisinde, arzuya sadık ve arzulu olarak birey yahut grup içerisinde isteyerek gerçekleştirdiği faaliyetler olarak belirtilmiştir (Karaküçük, 2005: 54).

Sanayileşmiş devletlerde boş zamanların değerlendirilmesi sportif etkinliklerin yanında, farklı kültürel ve mesleki etkinliklerle birey ilkelerinin, toplumsal, sosyal ve ekonomik kalkınmasına çok fazla katkı sağlamaktadır. İnsan üretmediği vakit sportif ya da güncel sefa hatlarla, turistik gezilerle, sosyal ve kültürel faaliyetlere iştirak ederek yaşamdan zevk almayı, mutlu olmayı istemektedir (Ekici vd., 2002: 123).

Alan yazınında yer alan ve fertlerin rekreasyonel etkinliklere katılmalarına mani olacak öğelerin belirlenmesine yönelik yapılan model geliştirme çalışmalarının neticelerine için faaliyet iştiraki engelleyen ya da kısıtlayan faktörlerin; kişisel, kişilerarası ve yapısal olarak üç esas grupta incelenebileceği söylene bilinir.

Rekreasyonel etkinliklere katılımının olumlu tesirleri düşünöldüğünde bu tür etkinliklere katılımı kısıtlayan etkenlerin belirlenmesi gerek kişisel gerekse toplumsal bakımdan ehemmiyetlidir (Temir vd., 2012: 38)

Yapılan tezin birinci bölümünde rekreasyon kavramı, tanımı, rekreasyon etkinliklerine katılımın faydaları, rekreasyonun faaliyetlerinin sınıflandırılması ve rekreasyonun özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümde ise; Rekreasyon faaliyetlerine katılımın önündeki çeşitli engeller incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMAN, BOŞ ZAMAN VE REKREASYON

1.1. Zaman

Zaman; saat birimlerinden, günlerden, haftalardan, aylardan, yıllardan çok azı için asırdan oluşan ve bireylerin özdenetiminde günlük etkinliklerini planlamasını, düzenlemesini sağlayan beşeri bir araçtır.

Zaman konsepti; ‘nesnel ve öznel zaman’ olmak üzere iki değişik biçimde tarif edilebilir. Nesnel zaman, düzenli olarak değişkenlik gösterebilen doğal olaylar ya da suni araçlar aracılığıyla ölçülebilen dünyanın neresine gidilirse gidilsin her birey için aynı ve eşit olan bir kaynaktır. Öznel zaman, ise içerisinde bulunulan ortama göre değişik algılanan bireyin moral değerlerine bağlı olarak hissedilen ve yaşanılan zamandır. Bireylerin gelişmesinde mesleki başarısında zaman anlayışı büyük bir öneme sahiptir. Bundan dolayı gelişmiş milletler diğer milletlere göre mesleki hayatını, sosyal ilişkilerini, eğlence ve dinlenme alışmışlıklarını bu anlayışa göre hazırlanmıştır. Bu bakımdan gelişmiş devletlerin zaman kullanımı konusunda bilinçlenmiş devletler olduğu belirtilebilir. Descarte’e göre toplumlar ileri yahut geri zekâlı olarak değil, devletlerin ve zenginliklerinin zamanı planlı ve programlı kullanarak çalışmalarından ve dinlenmelerinden neden olduğu bildirilebilir (Kurar ve Baltacı, 2014: 41). Olayların birbirini izleme süreci olan zaman beş duyumuzla algılanabilecek bir “madde” değildir. Sadece ana hükmedilebilir o da yokluğa doğru gider. Genel olarak iki tür zaman vardır:

Birincisi şöyledir: Fizik zaman (saatlerin zamanı) ve subjectif /psikolojik zaman (bilinç zamanı). İlki kronometre ile ölçülebilir. Zaman Fizik’ te t simgesiyle somutlaşır. Yani tek boyutludur, tek bir sayı tarihi belirtmek için yeterlidir. Artı veya eksi ile yönü değiştirilebilir. Günlerin, gecelerin ve mevsimlerin birbiri ardına gelişi; hayvanların, bitkilerin bu uyum ile dans etmesine bakılarak en azından doğanın zamanı denilebilecek bir uyum vardır. Mevsimlere bakılarak döngüsel, dairesel veya yaşam-ölüm eksenine bakılarak kesintisiz bir zaman algısından da söz edilebilir. Ayrıca zaman mekânın dışında kalmaz ve dinamiğe bağımlı duruma gelir.

Karşılaştırma yapılırken iki farklı boyut esas ise art zamanlı, aynı boyut esas ise eş zamanlı denir. Sadece günümüzde değil geçmiş ya da gelece boyutundaki bir zaman diliminde paralel karşılaştırmaya da eş zamanlı denir. Rekreasyonda çalışma saati denilen zaman diğer bir ifadeyle vakit aslında önce doğal idi, yaratılmıştı ancak endüstrinin gelişimiyle “üretilen zaman” dönüştürülmüştür. Böylece önce tik tak sesiyle icat edilen saat zaman tanıklık yapmıştır. Şimdi ortalama yaşam süresi uzatılmak istenmektedir. Bebek ve anne ölümlerinin azalması arzulanıyor. Aşıyla hastalıklar önlenerek erken ölümün önüne geçilmeye çalışılıyor. Trafik ve iş kazalarının önüne geçilmek için kurallar konuyor. Üremenin her iki unsuru da dondurulup ileride tekrar kullanılıyor. İntihar oranları azaltılmaya çalışılıyor. İşte buradan sonra diğer zamanı, ikincisini değerlendirmek söz konusudur.

İkincisi bizim içimizde olup tekdüze akmayan biçimdeki zamandır. Hissedilen sürenin uzunluğu yaşanan olayların kapsamına göre farklılık gösterir. Psikolojik zamanın temelinde esneklik vardır. İşte öznel yani psikolojik zaman rekreasyon için önemlidir ve kaliteli geçirilen bir zaman olmalıdır. Buna eski kültürde “dehr” denir. Cismi bulunmayan zaman, ucu olmayan bir uzam şeklinde tıpkı boşluk gibi sanaldır (Arabi, 2017: 380).

Zaman kavramı “iş zamanı” ve “iş dışı zaman” olarak ikiye ayrılır. İş zamanı genellikle fertlerin mesai ile ilgili, ekonomik kazanç elde etmek ve hayatlarını sürdürmek amacıyla gerçekleştirdikleri aktiviteleri kapsar. Mesai, nedeniyle bir dizi faaliyeti ve burada geçen zamanı içerir. Bu etkinlikler çok kez mecburiyet, bağlayıcılık, disipline olma, teşkilatsal normlara dayanma ve benzeri biçimde bir yapılanmaya dayanır. Çalışma tabiatında insanın isteğine hükmeden bir mecburiyet bulunur. Bu hâl, insanın serbest, özgür hareketine engel olur. Ferdi veya kurumsal mecburiyetle etkinlikte yer alma, özgür devinimi, şahsi kullanımına engel olur (Aytaç, 2002: 232).

Mesai dışı zamanı ise özel gereksinimleri karşılama ve boş zaman şeklinde sınıflandırılmıştır. Var olma zamanı insanların yemek, uyku ve benzeri hayati etkinliklerini ve kimi zaruri gereksinimlerini (alışveriş yapmak vb.) kapsarken, boş

zaman fertlerin bütünüyle bağımsız olduğu ve zorunluluklarının olmadığı zaman anlamına gelir (Meyer vd., 1969: 13).

Z A M A N →		
İş Zamanı	Çalışma Dışı Zamanı →	
	Var olma zamanı / Biyolojik zaman, (özbakım için vakit).	Boş zaman → ↓
		Rekreasyon/Boş zamanı değerlendirme ∩ ←

Rekreasyon, boş zamanlarda ortaya çıktığı için önemlidir. Aslı Türkçe olmayan rekreasyon kavramı, Latince "yenilenme, tazelenme" manasındaki "recreate" sözcüğünden türemiştir. Farklı bir deyiş ile rekreasyon, iş aktiviteleri ile biten beden ve zihninin "yeniden yaratılması" gayesi gözetmektedir (Başarangil, 2014: 89). Zaman kavramı içerisindeki sınıflandırma ile ilgili tablo yukarıda gösterildiği gibidir.

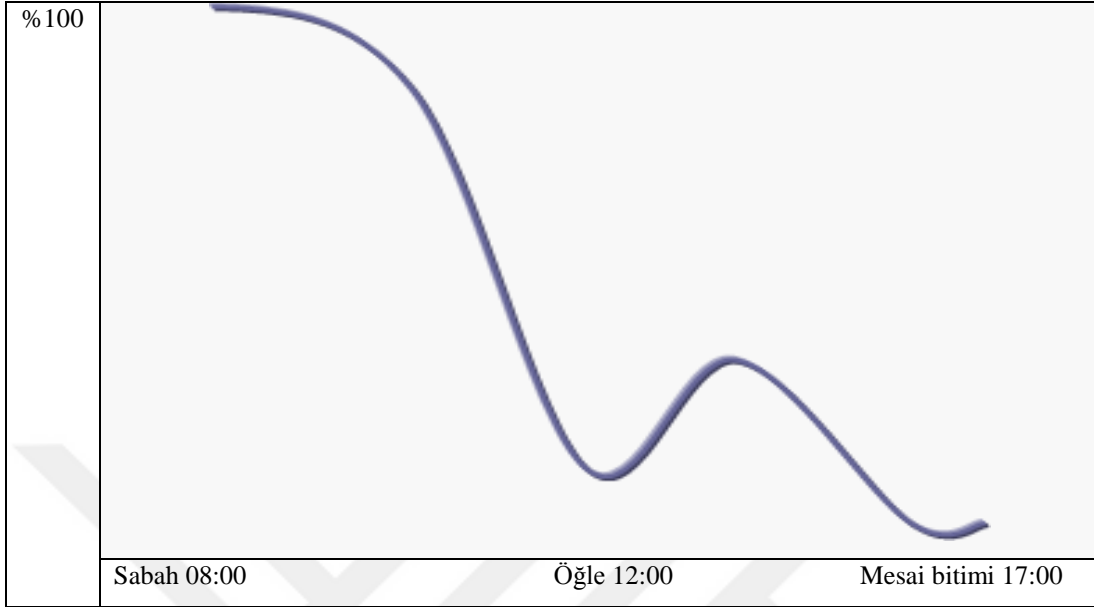
İş dışı zamanda “var olma zamanı” dışında boş zamanın değerlendirilmesinde söz hakkı bireyin kendisindedir. Boş vakti olan bireylerin, bu vakitlerinde gerçekleştirebilecekleri faaliyetle alakalı olan rekreasyon sanayileşmiş devletlerde bireylerin sosyal düzeylerine katkıda bulunmak, hayat standartlarını arttırarak, bireyin yorgunluk hissi olmaması için yıl sürecinde günlük, haftalık ve aylık bölümler içerisinde gönüllü zevk verici ve tatmin edici etkinliklere iştirak edip istirahat edebilmesi adına oluşturulan fiziki imkânların tamamı olan rekreasyon, mesai değildir. Boş vakitte yapılan bu faaliyetler her yaş ve cinsteki bireylerin iştiraklarına olanak sağlar, bir kısıtlama söz konusu değildir. Sorumluluk bireyin inisiyatifindedir (Yetiş, 2000: 35).

Boş zaman insanın serbestçe kullanabileceği ve hiçbir zorunluluğun etkisinde kalmadığı vakit bölümüdür. Akıp giden boş zamanın süre olarak sınırları ve kullanım şekilleri insanların hayat nitelikleri ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak birçok insan boş zamanın değerli olduğu bilincinde değildir. Uygun biçimde kullanılan boş zaman bireylerde zihinsel, duygusal, fiziksel faydalar elde eder. Yoğun ve alışıla gelmiş çalışma hayatında yitirilen enerjinin geri elde edilmesi, artan baskının indirgenmesi, boş zamanın uygun biçimde kullanılması nedeniyle ortaya çıkan rekreasyon ile olabilir. Fakat kişilerin boş vakitlerini sapkın hareketler, alkol kullanımı ve benzeri

toplumun değer yargılarıyla uygun olmayan aktivitelerle olumsuz şekilde geçirebilmektedir. Bu tutumlar otizmdeki gibi atipik boş zaman tutumları olarak tanımlanmakta ve bireyler üstünde olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

İş zamanı ile boş zaman arasında paralel olmayan bağlantı söz konusudur. İş süreleri çoğaldıkça boş zaman süreleri düşer. 18. YY’ da meydana gelen endüstri inkılabı ile birlikte kişilerin boş zamanlarında önemli ölçüde düşüşler yaşanmış ve günlük yaklaşık 17 saate kadar yükselen çalışma süresi bireylere boş zaman bırakmamış ve geriye kalan zaman uyku, yemek gibi “var olma zamanı” içinde olan mecburi gereksinimlere ayrılma gerekliliği ortaya çıkmıştır. İkinci dünya savaşından sonra hızlanan sanayileşme neticesinde birey gücüne duyulan gereksinimin düşmesi ve buna uygun olarak yükselen sosyal baskı mesai sürelerinin giderek kısılmasında ve boş zamanların artışında daha çok tesirli olmuştur. 1960 ve 1970’lerde daha çok paradansa daha çok boş zaman isteyen güçlü bir toplumsal hareket mevcuttur (Aytaç, 2002: 233). Çalışma ortamındaki dönüşümler XVIII. asırda hız kazanmıştır. 1700’lü yıllarda Püriten meslek ahlakı, meslek ve aile mesuliyeti Luther’in dini bakış açısıyla yoğurulmuştur. Boş zamanı serserilik ve zayi zamanı olarak gören püritenizm, başıboşluğu, avarelik, hedonizmi ve tüketmeyi dince suç olarak göstermiştir. Kutsallığa, çalışmaya, tasarrufa, çileciliğe ve doyumunu ertelemeye yönelterek anamal oluşumunu özendiren Protestan çalışma ahlâkının, iş münasebetlerinin belirlemesi, dolayısıyla mesai dışı alanı (hususî/sosyal alanı) da püriten unsurlar doğrultusunda yeniden yapılandırmıştır. Sanayi inkılabı, mesai saatlerinde kayda değer bir yükseliş olmuştur. Esas gaye üretimi artırmak olduğundan, bireylerin daha çok kullanılması, kısıtlayıcı ve olumsuz şartların etkisinde kalması bu süreçte yaygınlık kazanmıştır (Juniu, 2000: 70). Gelir ve eğitim seviyesinin yükselmesi boş vakti önemli bir duruma gelmesine ve boş zaman olgusunun bugünkü dayanaklarını oluşturmayı sağlamıştır. Sanayileşmiş memleketlerde bireyler boş vakitlerinin değerinin bilincine ulaştıkça, bu zamanı duygusal, zihinsel, fiziksel, doyuma ulaşmak için değerlendirme yoluna gitmeye başlamıştır. Bu rekreasyonun ilerlemesine ortam zemin oluşturmuştur. Türkiye gibi gelişmekte olan devletlerde bu bilinç yavaş yavaş oluşurken, gelişmemiş devletlerde bireyler vakitlerini sadece hayatlarını sürdürebilmek için kullanmaktadır.

Zamanın Enerji Üzerindeki Günlük Konumu

Kaynak: (Soyer, 2016: 10).

Zamanını iyi kullanabilen bir “insan mutlu olabilmek için boş zamanında ilgilerine ve hobilerine” gerekli süreyi ayırabilmelidir (Karaküçük, 2008 : 16).

Ayrıca boş vaktin ekonomi boyutu da bulunmaktadır. Bireyler çalışma hayatlarında elde ettikleri maddi kazançları hayati ve boş vakit aktivitelerinde sarf ederek doyuma ulaşırlar. Bu da boş zaman yönlendirilmesini doğurmaktadır. Bu sebeple günümüzde tüketimin fazla olduğu edilgen ve atipik aktiviteler, ne yazık ki boş zamanları kaygı verici duruma getirmiştir. Sosyal getirisi yüksek, parasal getirisi düşük olan sağlıklı kültürel, bedensel, sosyal etkinlikler ise göz ardı edilmektedir. Bu bakımdan boş vakitlerdeki yükseliş önemli ölçüde bir boş zaman işleyimi (endüstrisini) meydana getirmiştir. Sonuç olarak değerlendirme yapılmıştır: Son senelerde vakit yönetimi kavramıyla alakalı tariflemeler ve araştırmaların yapılmasına karşın boş zaman idaresiyle alakalı yapılan araştırmalarla fazla karşılaşılmamıştır. Hâlbuki gerek boş vakit değerlendirmenin öneminin bu kadar artmaya başlamasıyla birlikte gerekse iş/okul zamanı ve boş zamanın tipik özelliklerinin değişik olmasından ötürü boş vakit idaresini farklı değerlendirmeye neden olmuştur (Akgül ve Karaküçük, 2015: 1869).

Kıscacası zaman varlık bilimsel ayrımın anlaşılabilir biçimde kendini bireye gösterdiği bir ufuk çizgisidir. Bu ufuk çizgisi salt varlıklar ile gözlenebilen varlıklar arasındaki sınır uzantısıdır.

1.2. Boş Zaman

Eskilerin deyimiyle tefekkür yani bilinçlenme zamanı olarak boş vakitler değerlendirilmekteydi. Eski Yunan'da boş vakit, iyilik, güzellik, gerçek ve bilgi gibi dünyanın üstün değerleriyle uğraşmak, bunlar üzerine fikir yürütmek olarak kabul edilmiştir. Romalılar, Yunanlılardan uzak bir boş zaman idraki hareket etmişlerdir. Gevşeme/rahatlama ve eğlenceli boş vakit aktiviteleri için çalışma harici vakit oluşturmuşlardır. Grek döneminin tersine Roma döneminde, boş vakit bir gruba ait hak değildi ve dolayısıyla bir sosyal konum ve bir yaşam biçimini ifade etmiyordu. Boş zaman üretici etkinliklerden kalan vakitti ve işin/çalışmanın yeniden üretimi için gerekli bir rahatlama/boşalma vaktiydi. Orta devrinde boş zaman, yalnızca bir dinlenme ve aktivite zamanı değil, aynı zamanda üst sosyal tabaka arasındaki bir sosyal temsil alanıydı. Geç orta çağda, boş zaman; gösteriş, lüks, haz ve israfa doğru dönüşmeye başladı. Boş zamanın kullanımı köleci çalışma düzeninin tersine bir soyluluk sembolü oldu. Veblen'in 'gösterişçi tüketim' anlayışıyla çakışan bu boş zaman anlayışı, yapay bir zenginlik, itibar ve güç kaynağı olarak modern zamanımıza kadar gelmektedir." (Aytaç, 2002: 235).

Kişisel ihtiyaçlara kolaylık sağlayan – gemilerde tutulan nöbetten hareketle – vardiya sisteminden sonra bugün kısmi süreli işler gündeme geldi. Haftada yaklaşık 16 ile 32 saat arasında düzenli olarak çalışmaya yarı zamanlı denildi. Çağımızda, özellikle endüstrisi gelişmiş ülkelerindeki işsizlik ve ekonomik krizlerin yaşanması, mecburi izinler ve yarım gün çalışma biçimi de boş zaman artışındaki önemli unsurlardır (Soyer, 2016: 22). Türkiye'de ise 2003 senesinde 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 13. Maddesi ile bu durum düzenlenmiştir. Çalışma Süreleri Yönetmeliği'nin 6. Maddesinde haftalık normal çalışma süresinin 2/3 oranına kadar yapılan işler olarak belirlenmiştir. Normal çalışma süresi aksi belirlenmediği sürece 45 saattir ve dolayısıyla yarı zamanlı çalışma süresi haftalık 30 saattir. Sözleşme ile 45 saatin altında tespit edilmiş haftalık çalışma sürelerinde 2/3 oranı ile part-time çalışma süresi belirlenir. Hatta 8 Kasım 2016 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan

“Analık İzni Veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik” ile doğum sonrasında ebeveynlerden birinin çocuğun zorunlu ilköğretim dönemine kadar yarı zamanlı olarak çalışabilecekleri belirtilmiştir. Hususun bayanlara yönelik pozitif ayrımcılık boş zamanları değerlendirmede de görülmektedir (Koca, 2009: 225).

Boş zaman/boş vakit (leisure/spare time), “serbest zaman” olarak da adlandırılmaktadır. Kelimenin kökeni Latince’de licere ‘izin’ dir. (Başarangil, 2014: 5).

Söz konusu olan bu zaman, gerekli kişisel faaliyetler ve iş dışında geçirilen zaman dilimidir. Diğer bir ifadeyle öz bakım, yemek ve uyku; işe gitme, resmî daire ya da okula gitme, ödev yapma, ev işleri ve şirket yönetimi gibi zorunlu etkinlerin öncesi veya sonrasında dinlenmeye ayrılan isteğe bağlı vakittir. En basit anlamıyla birey için dolu olmayan bir zaman dilimidir yani sınırsız değildir. Zorunlu ve temel gereksinimlerin dışında kalan çok değerli anlardır.

Boş zamanını kaliteli olarak değerlendiren kişi mutlu olur, sağlıklı gelişir ve doyuma ulaşır. Başarılı insanlar boş zamanlarını “boş” geçirmeyenlerdir. Demek oluyor ki bir boyut olarak düşünüldüğünde zamanın boş olması olanaksızdır. Çünkü varlıgız, bir kütleimiz ve ortamımız var. Artık tüketim toplumunda zaman bile pazarlanıyor. Ancak bir an gelecek ki yaratılmış olan zamanın kendisi de evren ile birlikte yok olacaktır. İşte gerçek “boş zaman” o yok olacak olan zamandır. O hâlde “isteğe bağlı zaman” ı iyi değerlendirmek gerekir. Yokluğundan önce varlığının değerini iyi bilmek gerekir. Bir şeyin en kötüsü yok olanıdır. Değerlendirilmeyen zaman kaybedilmiş yani yok olmuş zamandır.

Sonuç olarak zaman kavramı şöyle tanımlanır: İnsan hayatının yerine göre uzun ya da kısa süreli, tekrarı imkânsız, başı ve sonu ortada olan, saatle ölçülebilen bir kısımdır. Boş, özgür vakit ise şöyledir: Kişilerin bütün zorluklardan sıyrıldığı ve kendi isteği ile seçeceği aktiviteye katılacağı zamandır. Diğer bir şekilde geniş anlamıyla boş zaman ‘birçok kültürel ve kamu hizmeti kapsamında uğraşlar sırasına iştirak şahsiyet geliştirme için özgürce kullanım hakkı ve imkânları’ olarak tanımlanmıştır. ‘Yaratıcı ve manevi değerlerin bir kaynağı’ olarak da görülmüştür.

(Yılmaz, 2008: 3, 7, 9). Boş zamanın dinlenme, eğlenme ve gelişim şeklinde temel fonksiyonları vardır.

1.2.1. Boş Zaman Temel Fonksiyonları

1.2.1.1. Dinlenme Fonksiyonu

Boş vakti en çok saptayan ve çeşitli kavramalarla, meslek ömrü tarihi boyunca değerlendirilen bir esas işlemdir.

Boş Zamanın Tarihsel Gelişimi		
1.	Birinci Sanayi İnkılabı (Küçükcalay, 1997: 53)	1750-1850/1870
2.	İkinci Sanayi İnkılabı	1850-1900
3.	Üçüncü Sanayi İnkılabı	1900-1940
4.	Dördüncü Sanayi İnkılabı	1940-1970
5.	Dijital İnkılap Kaynak: (Yarman, 2016: 2).	1980- vd.

Bizim toplumumuzda olmasa bile Batıda sınıf ayrımı gözetilen Ortaçağ cemiyetlerinden başlayarak boş vakitlerin asiller için çıktığı ve bu vakitlerde muhtelif spor, sanat ve eğlence çeşitleriyle meşgul oldukları ve bunu kendileri için bir hak, halk için ise boş zamanların söz konusu bile olmadığı biliniyordur (Soyer, 2016: 23).

Boş zamanın en önemli fonksiyonlarından biri olan istirahat etme, yorgunluk atma, yeniden elde etme yahut mesai sonrası baskı ile bedensel yıpranmaları ve ruhsal gerilimleri bertaraf eden işlev yüklenmiştir. Mesainin günlük 12-15 saatler olduğu endüstri inkılabının ilk devrelerinde, emekçilerin boş vakitleri yalnız fiziksel gücü tekrar kazanmak bakımından dinlenme fonksiyonu yerine getirilerek doldurulmuştur. İşçi için boş zaman, yalnız diğer iş gününe, fiziki olarak hazırlama anlamına gelmektedir.

Bugün gelişmiş ülkelerde iş ve iş dışı zamanları düzene sokulmuş, medeni birey için ise, dinlenme, bedensel ve ruhsal yönden yenilenmek için etken yahut edilgen oldukça çok boş vakit değerlendirme faaliyetinin gerçekleştirilmesini ifade etmektedir.

Gereksinimlere, endüstriyel üretimin uyumuna ve birey gücüne çok az dayanan bu yeni toplumun hızlı değişimi boş zamanın etkisini artırarak hissettirmiştir. Çalışma yaşamının tekdüzeliğinden kurtularak, neyi isterse onu izlemek, isteyerek etkinliklerle oyalanmak, çevre ve bireylerin baskısından uzaklaşmak, kibar olmak konusunda bağımsız olmak ve insanın kendi doğrularıyla yaşamak istemesi, hızlı başarımla emekçi modern bireyin istirahat etmeyi tercih edebileceği boş vakit kavramını ön tasarıma çıkarmaktadır.

Sonuç olarak boş zaman “uyku ve pasif rekreatif etkinlikler” dir ve boş zaman oldukça çok kesim için önemli bir istihdam alanı oluşturmaktadır. Zira bireyin boş zaman sahip olması demek spora, turizme, kültüre, sanata ve daha birçok etkinlik türüne iştirak etmektir. (Soyer, 2016: 25). Bu etkinliklerden biri de eğlenme gereksinimidir.

1.2.1.2. Eğlenme Fonksiyonu

Eğlenme oyun, rahatlatıcı, kitle sporu, sanat-eğlence ve turistik gezi gibi etkinliklerden oluşur. Eğlenen kişinin can sıkıntısı geçer. Eğlenme oyunu ve yarışmayı da getirir ancak yarışmanın, oyun zevkine varmak için kazanma isteği ağır basmamalıdır. Tüm spor uğraşları iştirak imkânı sağlar. Hoş vakit geçirmek, zamanı güzel bir biçimde geçirmek, eğlenmek ve bunu kimi zaman boşlukta kalmamak için değil, hatta kederi, kaygıyı ve merakı vb. gidermek için yapılmaktadır.

İnsanı mecburi iş ve etkinliklerden sonra yenilemek, dinlendirmek ve isteyerek yapılan etkinliklerle doyuma ulaştırma gerekir. Gönüllü etkinliklerden biri eğlenmedir. Toplum değerlerine ters düşmeden boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılan birey zevk alır, mutlu olur ve eğlenmiş olur. Eğlenen kişi kendini özgür hisseder. Eğlenme haz ve neşe sağlar. Bir taraftan da eğlence gereksinimi ticari amaçlı eğlence yerlerinin artmasını sağlar yani istihdam artmış olur. Eğlenen kişi fiziklen ve ruhen sağlıklı olur. Sağlıklı bireyler daha çabuk

sosyalleşir. Eğlenirken kişisel becerileri ve yaratıcılığı artar buda iş gücüne kalite olarak geri dönüşüm sağlar. Üretim artar. Boş zaman değerlendirilirken eğlence etkinlikleri öfkeyi azaltır, demokratik gelişimi de hızlandırır. Böylece toplumsal ve küresel bütünleşme sağlanmış olur.

Yukarıda turistik gezi de eğlence etkinlikleri olarak gösterilmiştir. Çünkü boş zamanları değerlendirmede “etkinlik turizmi” gündemdedir: Endüstrileşme ve kentleşmenin yoğun temposu turizmin akımını da etkilemektedir. Kişiler için boş vakitlerini değerlendirebilmek, sürekli yaşadıkları yerlerden uzaklaşmak, yenilenmek ve daha yüksek motivasyonla günlük hayatlarını tekrar edebilme gayesiyle rekreasyonel faaliyetler geçen her sürede önem kazanır. Şimdilerde kişiler daha sık ve kısa süreli tatilleri seçmektedir. Hem rekreasyonel faaliyetlere iştirak etmek gayesiyle seyahat etme, hem de tatillerin de rekreasyonel faaliyetlere iştirak meyillinde olmaktadır. Yanı sıra ilerleyen haberleşme ve ulaşım teknolojileri bu meyilli gerçekleştirme imkânı verirken destinasyonlar (farklı doğal özellikleri veya çekicilikleri olan ve ziyaretçilerin ilgisini çeken yer) arası çekişmenin de yoğunluğu da gün geçtikte fazlalaşmaktadır. Destinasyonlar, turizm isteğini kendilerine çekebilmek ve istek oluşturabilmek için, doğal, tarihi, kültürel çekicilikleri yanı sıra düzenledikleri veya ev sahipliğinde buldukları aktivitelerle rekabetçiliklerini arttırma çabası içerisinde (Can, 2015: 1).

1.2.1.3. Gelişim Fonksiyonu

Gelişme fonksiyonunda amaç tıbbi ilerlemelerle ömrü uzayan insanın “Kişisel beceri yeteneğin ve bilişsel performansının gelişmesini sağlamak” tır (Başarangel, 2014: 125).

Çalışma saatinin dışında bireyin boş zamanının değerlendirme için yapılan kişisel gelişim etkinlikleridir. Aynı zamanda toplumsal gelişim de sağlanmış olur. Bireyin düşüncesini, günlük hareketlerinin monotonluğundan sıyrarak, daha geniş sosyal iştirake ortam hazırlayan ve kişilerin şahsiyetini geliştirmesine ve gösterilmesine meyli olan, menfaati bulunmayan etkinlikleri kapsar. Boş vakit bilgi almak veya vermek, bir kültürü geliştirmek gereksiniminin ağır bastığı uğraşlar,

ansızın meydana gelen yahut teşkilatlanmış gönüllü sosyal aktivitelere iştirak etmek gereksinimin ağır bastığı aktiviteler olarak kendisini göstermektedir.

Birey boş zamanın gelişim işlevi içinde duyarlılığını artırabilir. Birey kendisine yeni bir yaşama değeri ölçeği oluşturarak, kendine bir yaşama biçimi planlar. Böylelikle diğer kişilerin zaman harcamakta kullanıldığı tek düze, alışılmış vakit geçirme alışkanlıklarından sıyrılabilir. En azından sürü psikolojisinden kurtulur. Birey, kendi kişiliğinin gelişmesini göz önünde tutar. Kendini tamamiyle amaçsız kalabalık içinde kaybetmez. En önemlisi bireysel yaratıcılık ve kendini ifade yöntemleri bularak, benliğinin derinliklerindeki tüm güçleri geliştirerek ortaya koymak olasılığını sağlayabilir.

Boş vakit, bireyin kendisini iş hayatında da geliştirmesine olanak sağlar. Boş vakit, bu yönde bir gelişim işlevi görürken, durmadan ilerleyen zamanımız toplumunun mesuliyetlerini yüklenebilmek için bireyin yeni bilgilerle süslemesine imkân verir. Adetsel iş (çalışma) anlayışının kaybolup yerine “bir işte çalışma” siteminin oluştuğu ve üretim tekniklerinin geliştiği zamanımızda yaşam robotik durumu gelmiştir. Bireyin gittikçe derinleşen sosyal ve psikolojik rahatsızlıklarını ortadan kaldıracak bir ortam, lakin mesaiden geri kalan vakitlerde oluşturulabilmektedir. Bu geliştirme faaliyetini, “boş zamanı değerlendirme” yüklenmiştir. Rastgele bir işyerinde binlerce kez birebir yenilediği bir davranışın ne işe yaradığını, ne gibi neticeler sebep olduğunu kimi zaman bilmeyen, kendisini genellikle bu robotik hayat içerisinde çalıştırdığı makinaların bir küçük dişlisinden ibaret hisseden bireyin, toplumla uyum sağlamasının, kendisiyle barışıklığını sağlayacak, ona fakat boş vakit için sunulan faaliyetlerle gerçekleştirilebilecektir.

Esasen sorun, yaptığı görevin bir hiç durumuna düşürdüğü bu bireyin, toplumsal ve kişisel problemlerini hâl edilmesinde bir fırsat olarak ortaya çıkan “boş zamanı değerlendirmede” parasal ve edilgen değerler taşıyan faaliyetlerle doldurularak, tekrar bu insanın bir hiçmiş, durumuna düşürülmesi korkusunda oluşmaktadır.

Mümkünse bireysel gelişime yönelik etkinliklerin ücretsiz olmalı ve katılım artırılmalıdır. Bu etkinlikler programlanmalı ve değerlendirilmelidir. Tabiata yönelik etkinlikler tercih edilmelidir. Katılımcıların güvenlikleri sağlanmalıdır. Sağlık sorunları yaşanabilir; bunun için tıbbi müdahale olanakları oluşturulmalıdır. Hava şartları da dikkate alınarak etkinlikler için gerekirse kapalı ortamlar da ayarlanmalıdır. Bireye bazen aktif bazen pasif katılımcı olma olanağı sunulmalıdır. Bireysel olabileceği gibi grup içinde de etkinliklere katılabilmeli hatta gruba kimi zaman liderlik de edebilmelidir. Böylece bireyin bir vizyonu oluşur. Çevreyi tanır. Güdüleme yeteneği, yaratıcılığı, başarı deneyimi artar. Doğru ekip oluşturma hızlı karar vermesini sağlar ve karakterli bir kişiliğe sahip olmasına da olanak sağlar (Türkay, 2018: 42).

1.3. Serbest Zaman

Serbest zaman (free-time), iş ve gerekli bireysel etkinlikler dışında geçirilen zaman dilimidir. Bir başka deyişle beslenme, uyku, işe gidip gelme, şirket veya resmî daire idaresi, ev işleri, okula gitme ve ödev yapma gibi zorunlu etkinliklerin öncesi veya sonrasında istirahate ayrılan ve isteğe bağlı geçirilen zaman dilimidir.

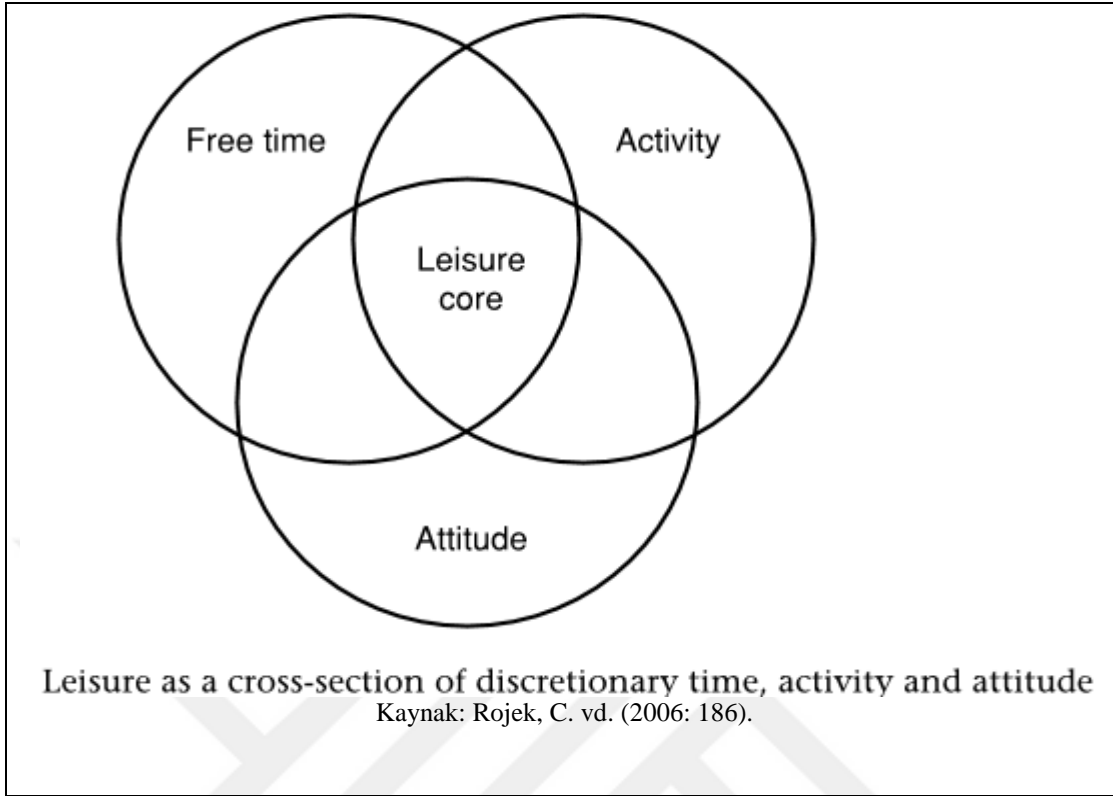
Zaman
Çalışma dışı zaman (serbest zaman “free time”)
Varoluş ile alakalı zaman (existence)
Boş zaman (leisure time)

Çalışma dışı zaman “zorunluluklardan arındırılmış serbest zamanı ifade etmektedir” (Başaran, 2014: 120). Yukarıdaki tabloya (Soyer, 2016: 12) göre serbest zaman içerisinde yemek ve uyku gibi varoluşla alakalı gereksinimlere ayrılan zaman da vardır. Boş zaman ise serbest zamanın varoluş gereksinimlerinden de arındırılmıştır. Boş zaman çok fazla fert çok fazla durum anlamındadır. Boş zaman

teriminin İngilizce manası olan 'leisure' kelimesi, Fransızca'da boş zaman anlamına gelen 'loisir' kelimesi, yine İngilizcede 'izin vermek' anlamına gelen 'license' ve 'özgürlük' anlamına gelen 'liberty' kelimeleri de, Latince'deki 'licere' kelimesinden gelmektedir. (Sevim ve Özer, 2013: 3).

Serbest zamanda iş zorunlulukları bulunmasa da öz bakım için belli bir zaman ayrılmaktadır. Boş zaman çalışma zamanı ve varoluş zamanı dışında kalan vakittir. Peki, boş vakit nasıl oluşturulur? Bir günlük (24 saat) saat dilimi çerisinde serbest zamanda boş vakti üretebilmenin yolları şunlardır:

- 1- Ekonomik mülkiyet,
- 2- Teknolojik ilerleme,
- 3- Erteleme ya da yükümlülükleri yerine getirme,
- 4- Faaliyetleri kısıtlama,
- 5- Emeklilik,
- 6- Gerekli etkinliklerin tamamlanması (Shivers ve Delisle, 1997: 94).

Rekreasyon boş zamanla sıkı sıkıya bağlı bir kavramdır. Onun için boş zamanı iyi tanımlamak gerekir. Bir mecburiyet yahut sorumluluk bulunmaksızın değerlendirilme olanağı olan vakitler boş zaman kavramını kapsar (Shivers ve DeLisle, 1997: 93). Boş vakit, bitkin düşen bireyin fiziksel gücünü tekrardan elde etmesine yardımcı olan dinlenme fonksiyonunu yerine getirir.

Serbest zaman ile boş zaman birbirine karıştırılmamalıdır. Boş zaman (leisure) ve serbest zaman (free time) iki farklı kavramlardır ve kişisel bakış açısına göre bu iki kavram arasında değişiklikler bulunmaktadır. Fonksiyonel olarak içerikleri birbirinden değişik olan bu kavramlar anlamsal olarak da oldukça değişikliklerdir. Serbest zaman, ömür zamanı içinde mesai süresi ve zorunlu gereksinimlerimizi karşıladığımız vakit dışında kalan tüm vaktin bölümüdür. Boş zaman ise bu serbest zaman içinde kişinin tümüyle kendi iradesi ile bütünüyle kendi isteği içinde serbestçe kullandığı zaman periyotu' dur. Kaynaklarda boş zamana dair farklı açıklamalar bulunmaktadır. Bu açıklamalara göre boş zaman;

•Boş zaman (leisure) şahsi uğraşlarla harcanan zamandır ve serbest zamanın (free time) bölümüdür.

•Boş zaman, bireyin mesai zamanının ve zorunlu olarak kendisine ayıracağı zamanın dışında olan ve serbestçe kullanabilme ve seçme şansına sahip olduğu bir zaman birimidir.

•Boş zaman, zorlama duygumuzun en az olduğu, kendi yargı ve seçimlerimize göre kullanılan isteğine bağlı zamandır.

•Boş zaman, bireyin mesuliyetlerine, kendisinin ve ailesinin bakımına ayırdığı zamanın dışında kalan, dolayısıyla mecburiyetinin olmadığı serbest bir zaman birimidir. Csikszentmihalyi boş zamanı; serbest zaman, etkinlik ve tutumun birleştiği zaman dilimi olarak tanımlamıştır. Csikszentmihalyi serbest zamanı, çalışmadan ve sorumluluklarından kalan vakit olarak; etkinliği TV seyretme, arkadaş ziyareti, golf oynama gibi rekreatif, spor yapma ve eğlenme, başka ifadeyle serbest zaman içerisinde yapılacak etkinlikler olarak ve tutum (attitude) veya ruh halini ise rahatlama, hoşlanma, hoş zaman geçirme, içsel huzur olarak tanımlamıştır. Boş zaman bu üç boyutun bir araya geldiği koşullarda meydana gelen zaman dilimidir. Örneğin profesyonel tenis karşılaşması boş zaman faaliyeti değildir. Tenis karşılaşması serbest zamanda kendini hoş hissetmek hoş vakit geçirmek için yapılan spor olduğu zaman bu faaliyete ayrılan zaman boş zaman olarak adlandırılır. (Sevim ve Özer, 2013: 4).

Rekreasyondan önce zaman, çalışma zamanı, çalışma zamanı dışında kalan serbest zaman, varoluş zamanı, boş zaman kavramları irdelendi. Yukarıda kısmen değinilmiş olsa da aşağıda rekreasyon kavramı irdelenecektir.

1.4. Rekreasyon Kavramı

Bir varlığın, bir hissin ya da fikrin zihindeki soyut ve genel tasarımı, anlamı, anlam yüküdür. Varlıkların ya da vakıaların ortak özelliklerini içine alan bu genel tasarım bir zihinsel imgedir. Geçen bir asırlık zaman içerisinde sanayi inkılabı sonrası meydana gelen çalışma hayatına dair organizasyonlarla boş vakit ve beraberinde getirdiği rekreasyon kavramının tanımları, kuramları oluşmaya başlamış

ve bu kavramla alakalı pek çok inceleme yapılanmaya başlanmıştır (Sevim ve Özer, 2013: 3).

İlk olarak ABD’de 1920’lerin ortalarında Rekreasyon ve boş zaman bölümleri açılmaya başladı. Amerikan Ulusal Rekreasyon Kurumu (NRPA), profesyonel rekreasyon, park ve boş zaman yöneticisi yetiştirmek üzere eğitim programı geliştirmiştir. 1940’lı yıllarda ise sadece akademik birim bazında gerek boş zaman ve rekreasyon gerekse de parklar yönetimi konularıyla ilgilenilirken, Kuzey Amerika’da üniversiteler müfredatta boş zaman ile alakalı derslere yer almaya başlamıştır. Amerikan Rekreasyon Birliği’nin mesleki eğitim birimi ise, 1950’lerin sonlarında üniversite ve kolejlerde rekreasyon ve park eğitimi ile alakalı çalışmalarda bulunmaya başlamıştır. 1965-1975 yıllarında ise, yüksek öğretimde rekreasyon alanındaki mesleki programlar yoğun bir gelişme sürecine girmiştir (Kızanıklı, 2014: 49).

Rekreasyonun Türkiye’deki ilk kullanımı, Atatürk’ün 1923 ve 1937 senelerinde yapmış olduğu konuşmalarda söz konusu olduğu görülmüştür (Zorba, 2008: 52).

1.4.1. Rekreasyon Tanım ve Özellikleri

Orijini Türkçe olmayan rekreasyon kavramı, Latince "yenilenme, tazelenme" anlamındaki "recre ate" sözcüğünden gelmektedir. Başka bir deyişle rekreasyon, iş aktiviteleri ile biten beden ve zihninin "yeniden yaratılması" gayesi bulundurmaktadır (Başarangil, 2014: 89). Rekreasyon, yenilenme, yeniden yaratılma ya da yeniden yapılanma manasına gelen Latince recreatio kelimesinden türemiştir. Rekreasyon kelimesinin Türkçe anlamı da genel olarak boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu, rekreasyonun boş zaman tanımı ile sınıksız alakalı bir kavram olduğunu göstermektedir. Zira, rekreasyon her şeyden önce boş vaktini olan insanların yapabilecekleri faaliyetlerle alakalıdır. Boş zaman, bireylerin mesai zamanları dışındaki vakitleri olarak adlandırılır. Herhangi bir zorunluluk yahut sorumluluk olmadan değerlendirilme potansiyeli olan zamanlar boş zaman kavramını kapsar. Başka deyişle boş zamandaki rekreasyonel aktiviteler para kazanma hedefi gütmmez. Başka bir tanımla, rekreasyon, bireylerin çalışma, görev ve ödev gibi yerine

getirilmesi zorunlu faaliyetleri ve sorumlulukları sonrasında kalan boş vakitlerinde dinlenmek, eğlenmek, yenilenmek, kişisel açıdan doyum sağlamak için gönüllü olarak katıldıkları faaliyet veya tecrübelerdir. Rekreasyon, katılanın gönüllü olarak belirlediği ve boş zamanını değerlendirdiği faaliyetleridir. Bu faaliyetler, müzikal uğraşlar, sportif faaliyetler, oyunlar, sanatsal aktiviteler, beceri gerektiren aktiviteler, doğa aktiviteleri, sosyal ve kültürel aktiviteler olarak genel başlıklar altında toplanabilir. Rekreasyon kapsamındaki bu aktivitelerin, ortam değişikliği gerçekleştirilerek yapılması gereği ve zorunluluğu vardır (Orel ve Yavuz, 2003: 61, 62).

Çalışma dışı zamanda “var olma zamanı” dışında boş zamanın değerlendirilmesinde söz hakkı bireyin kendisindedir. Boş vakti olan bireylerin, bu vakitlerinde gerçekleştirebilecekleri faaliyetlerle alakalı rekreasyon ilerlemiş ülkelerde bireylerin sosyal refahlarına katkıda bulunmak, hayat standardını artırarak, kendinin yorgunluğunu atması için yıl içerisinde günlük, haftalık ve aylık süreler içerisinde gönüllü zevk verici ve tatmin edici etkinliklere iştirak edip dinlenmesi için oluşturulan fiziki imkanların tamamı olan rekreasyon, mesai (iş) değildir. Boş vakitte yapılan bu aktiviteler her yaş ve cinsteki bireylerin katılımlarına olanak sağlar, bir tehdit söz konusu değildir. Sorumluluk bireyin inisiyatifindedir (Yetiş, 2000: 35). Yoğun ve alışıla gelmiş çalışma yaşamında yitirilen enerjinin geri elde edilmesi, artan baskının düşmesi, boş zamanın doğru bir biçimde değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan rekreasyon ile olanaklıdır.

Kalkınmış memleketlerde bireyler boş vakitlerinin değerinin bilincine vardıkça, bu zamanı duygusal, zihinsel ve fiziksel doyuma ulaşmak için değerlendirme yoluna gitmeye başlamıştır. Bu da rekreasyonun gelişimine ortam hazırlamıştır. Fertler için boş vakitlerini değerlendirebilmek, sürekli buldukları ortamlardan uzaklaşmak, yenilenmek ve daha yüksek motivasyonla günlük yaşamlarına devam edebilmek, gayesiyle rekreasyonel faaliyetler gün geçtikçe daha fazla önem taşımaktadır. Zamanımızda kişiler daha sık ve kısa süreli tatilleri tercih etmektedir. Hem rekreasyonel aktivitelere katılmak gayesiyle seyahat etme, Hem de tatillerin de rekreasyonel aktivitelere katılma meyilinde oldukları anlaşılmaktadır.

Bunun yanı sıra ilerleyen iletişim ve ulaşım teknolojileri bu meyilli gerçekleştirme fırsatı sunarken destinasyonlar (farklı doğal özellikleri veya çekicilikleri olan ve ziyaretçilerin ilgisini çeken yer) arası rekabetinde yoğunluğu da gün geçtikçe fazlaştırmaktadır (Can, 2015: 1).

Rekreasyonun özellikleri:

1- İsteyerek katılımcı olanın belirlediği ve boş zamanını değerlendirdiği aktiviteleri içerir (Serarşlan ve Bakır, 1988: 28).

2- Özellikle 'özgür kılma' işlevi çok önemlidir. Zira zorunluluk ve sorumlulukları sebebiyle zamanın kölesi haline gelen insan, bunların olmadığı devirlerde, zamanın hâkimi olmakta ve böylece kendi potansiyelinin farkına varma, içerisindeki gizli enerjiyi ortaya çıkarma ve yaratıcı olarak kullanma, kısaca kendini gerçekleştirme imkânı sağlar (Orel ve Yavuz, 2003: 63).

3- Farklı yaş gruplarına veya farklı konumlardaki insanlara hitap eder.

4. Huzurlu ve demokratik bir ortam oluşturur.

5. Rekreasyon fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik tarafları olan bir olgudur (Orel ve Yavuz, 2003: 63).

6. Fertlerin kişisel özellikleri ile ihtiyaçları, tercih ve beklentileri önemlidir.

7. Ekorekreasyon (Akgül ve Karaküçük, 2016: 14), gezi, sanat, kültür, müzik, eğlence, dinlenme, oyun, spor, dans, sosyal ve seyirlik etkinlikleri içerir.

8. Çalışma ve varoluş saati dışında daha çok farklı (açık veya kapalı, tanıdık veya yeni) ortamlarda bireysel veya grupta beraber yapılan etkinliklerdir.

9. Rekreasyon belirli aralıklarla takvimi daha önceden belirlenerek tekrarlanan etkinliklerdir.

10. Tarihi, geleneksel ve resmî boyutları olan ama serbestiyete dayanan huzur verici bir etkinliktir.

Sonuç olarak rekreasyon bireyi mutlu etmek için rutinin dışına çıkarak yenilenip boş zamanları bilinçli bir şekilde konforlu olarak değerlendirmektir.

1.4.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyonun tasnif edilmesi, rekreasyonun işlevleri ya da farklı ölçütlere bağlı olarak yapılabilir. Birey, hangi gaye ve arzu doğrultusunda bir boş zamanları değerlendirme etkinliklere iştirak etmeye karar vermiş ise, buna paralel bir rekreasyon türü ortaya çıkar. Bireylerin her biri için çeşitli gayeler ve arzuların bulunabileceği, buna uygun olarak da çok farklı rekreatif faaliyetlerin olduğu düşünülürse bir sınıflandırma yapma mecburiyeti ortaya çıkar.

Rekreasyon etkinlikleri; rekreasyonun gruplandırılması açısından yapay olarak düzenlenmiş kapalı ortamlarda insan eliyle düzenlenmiş etkinlikler veya büsbütün doğal olan alanlarda yapılan ekorekreasyonel (açık alanda) faaliyetler iki başlık altında değerlendirilebilir (Orel ve Yavuz, 2003: 62).

1.4.2.1. Mekânsal Açıdan Rekreasyon

Mekân yani ortamına göre eko rekreasyon ya da outdoor (Hazar, 2009: 31) denilen “açık” ve sanat, kültür, eğitim, santranç gibi oyun ve teröpatik (tedavi edici) vb. etkinliklere göre yapılan kapalı alan rekreasyonları vardır. Rekreasyon etkinlikleri her türlü açık veya kapalı mekân ile her mevsim ve iklim şartlarında yapılabilmektedir. Rekreasyon etkinliklerinde esneklik olmalıdır. Rekreasyon etkinlikleri her türlü ortamda yapılabilir (Sevim ve Özer, 2013: 20). Mekansâl açıdan rekreasyon açık alan ve kapalı alan diye ikiye ayrılır (Manning, 2001: 410).

1.4.2.1.1. Açık Alan Rekreasyonu

Açık alan rekreasyonunun ortaya çıkışı, açık alan rekreasyonunda öncüler, açık alan rekreasyonu ve ruhani hayat, oyun ve ritüeller, açık alan rekreasyonunun sosyal etkileri ve yaşanan çatışmalar, açık alan rekreasyonunun ekonomisi, açık alan

rekreasyonu ve eğitim, açık alan rekreasyonunun kaynakları, açık alan rekreasyonu ve doğa sporları, açık alan rekreasyonunun turizmle ilişkisi, açık alan rekreasyonunda risk yönetimi, milli parkların rekreasyonel amaçlı kullanılması ve yönetilmesi, çevre bilimi ve doğa yürüyüşüne katılan bireylerin doğa yürüyüşüne yönelik beklentilerinin belirlenmesi detaylı şekilde incelenmiştir (Ardahan vd., 2017).

Açık alan rekreasyonları çok çeşitlidir:

1- Dağ Etkinlikleri

- Yürüyüş
- Kaya Tırmanışı
- Dağ Bisikleti
- Motorsiklet Gezisi
- Kayak Yapmak
- Kar Kaykayı
- Buz Tırmanışı
- Kanyon Geçişleri

2- Orman Etkinlikleri

- Vahşi Yaşam Safari Turu
- Kamp Yapmak
- Kuş Gözlemciliği
- Fil Safarisi
- Ağaca Tırmanmak
- Macera Parkı

3- Plaj ve Deniz Etkinlikleri

- Scuba Diving
- Parasailing

- Tekne Balıkçılığı
- Rüzgâr Sörfü
- Su üstü Sporları

4- Tatlı Su Etkinlikleri

- Oltta ile balık tutmak
- Kano
- Nehirde Kürek Çekme
- Su Sporları
- Su Kayağı

5- Hava Etkinlikleri

- Paragliding (Yamaç Paraşütü)
- Balon

6- Çöl Etkinlikleri

- Deve Safari
- Çöl Jeep Safari

7- Aile Eğlencesi

- Lunapark
- Safari Park

8- Kültürel ve Tarihi Aktiviteler

- Yerli Kùltürler
- Açık Müze Gezisi
- Arkeolojik Kazılar

Ekorekreasyon yani doğada boş zamanları değerlendirme merkezlerine ve temel unsurlarına göre ayrılırlar.

“1) Merkezlerine göre üçe ayrılır;

1- Kaynak merkezli: Avcılık, balık tutmak, doğa çalışmaları, kamp yapmak, yürüyüş, dağ bisikleti ve kaya tırmanışı.

2- Aracı merkezli: Bisiklete binme, su kayağı, yelken, piknik yapma ve yüzme.

3- Kullanıcı merkezli: Müzik konseri seyretmek, çeşitli spor aktiviteleri ya da bir parkta tiyatro.

2) Unsurlarına göre ikiye ayrılır;

1- Doğal çevre, özellikle vahşi doğa açık alan rekreasyon tecrübelerinin en önemli odağıdır.

2- Etkileşim yahut değer artışını kapsayan, doğal çevre ve iştirakçuları arasındaki ilişki ve etkileşimdir” (Gökmen, 2014: 1).

1.4.2.1.2. Kapalı Alan Rekreasyonu

Kapalı alan (indoor) rekreasyonu, halkın kullanıma tahsis edilmiş mekânlarda, evlerde ve kapalı ortamlarda gerçekleştirilen rekreasyonel etkinlikleridir (Argan, 2013: 12). Aşağı yukarı bir düzine etkinlikten oluşur:

1- Kulüp, dernek, belediye, müze evler, halk eğitim merkezleri ve işletme vb. organizasyonların çocuk, genç, kadın, yaşlı vb. gruplandırmalarla yaptıkları etkinlikler.

2- Sergi ve defile gibi sanat ve zanaat etkinlikleri.

3- Bilgi şölenlerine yönelik etkinlikler.

4- Gösteri, müzik, yazın ve sporla ilgili etkinlikler.

5- Terepatik zihinsel ve fiziksel rehabilitasyon türü etkinlikler.

6- Pasif katılımcı yani seyirci olarak etkinlikler.

7- Kampüs rekreasyonlarının fiziksel, mental ve akademik etkinlikleri.

8- İşletmelerin (otel, alışveriş merkezleri vb.) çocuklara yönelik etkinlikleri.

9- İmece usulü yardımlaşma ve yardım etme etkinlikleri

10- Müze, galeri, yeraltı şehirleri vb. kapalı mekânlardaki etkinlikler.

11- Yaşlı, engelli, kimsesizler gibi kişilerin kaldığı toplu yaşam merkezlerinde etkinlikler.

12- Kapalı çarşı, tarihi evler, konaklar, saraylar, kütüphaneler, dini mekânlar, hanlar, hamamlar ve vakıf eserleri gibi koruma altına alınmış mekânlardaki tanıtım faaliyetleri.

1.4.2.2. Katılımcıların Uluslarına Göre Rekreasyon

Yerel ve küresel bağlamda katılımcıların bağlı olduğu ulusa göre rekreasyon şu şekilde gruplandırılmıştır. Katılımcıların uluslarına göre rekreasyon, ulusal ve uluslararası olmak üzere iki grupta tetkik edilmektedir. Milli rekreasyon, ülke sınırları içindeki fert ve kuruluşların katıldıkları milli festival ve sergilerden oluşmaktadır. Uluslararası rekreasyon, ülke sınırları içi ve ülke sınırları dışındaki kişi veya kuruluşların katıldıkları boş vakit değerlendirme faaliyetleridir. Örneğin, Uluslararası film ve el sanatları Katılımcıların yaşlarına göre rekreasyon, çocuk, genç, yetişkin ve üçüncü kuşak rekreasyon biçiminde bölümlendirilmiştir. İştirakçilerin sayısına göre, ferdi ve grup rekreasyonu olmak üzere ikiye ayrılır. Kişisel rekreasyon, bireylerin kendi başlarına gerçekleştirdikleri boş zaman değerlendirme faaliyetleridir. Grup rekreasyonu, bireylerin grup hâlinde gerçekleştirdikleri futbol, voleybol, basketbol, plaj voleybolu, kutlama yemeği ya da gezi turları gibi boş zaman değerlendirme aktivitelerine denir (Kurar ve Baltacı, 2014: 44). Rekreasyon evrensel bir değer olan eğlence kavramıyla alakalı olduğu için hem yerel hem küresel açıdan değerlendirilmektedir. Eğlence sektörü milyar dolarlarla ifade edilen bir hacme sahiptir ve dünya çapında toplumlara ulaşmaktadır.

Bu sektör içerisinde işletmeler yalnızca milli değil, milletlerarası pazarları da ihtiva edecek biçimde eğlence dalından hisse kapabilmek için stratejiler oluşturmaya çalışmaktadır (Sevim, Özer 2013: iv).

1.4.2.3. Bireyin Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreatyon

Rekreatyon etkinlikleri grupla yapıldığı gibi bireysel olarak da yapılır. Sosyolog Neumayers'a göre, rekreatyon ferdin bireysel veya toplu olarak yaptığı faaliyetlerdir. Kendi içinde özgürlük ve zevk veren özelliğe sahiptir. Her iki halinde de, ferdi ya da grupla, rekreatyonun ferdin duygusal, fiziksel ve sosyal yönden gelişmesinde önemli rolü oynar. Bu özellikler, pek çok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir.

Serçek ve Özeltaş (2015)'e göre Rekreatyonun özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.” (Serçek ve Özeltaş, 2015:4).

“• Rekreatyon ferdidir ve faaliyetlerde kişisel doyum önemlidir.

•Faaliyetlere katılımında gönüllülük temeldir. Kişinin doyum sağlayabileceği ve özgürce yapabileceği etkinlikler bulunmalıdır.

• Fiziksel, sosyal, zihinsel ve ruhsal etkinliklerin içerisinde yer almaktadır. Bu sebeple, programlar kişinin tamamı ile alakalı olmalıdır.

• Rekreatyon canlandırıcıdır ve neşe kaynağıdır. Etkinliklerin belli değeri ve özendiriciliği olmalıdır.

• Genelde bir oyun ile meydana gelir. Bu sebeple, oyunun ruhunda ana temasında kişiye seçim şansı verilmesi ve kişinin özendirilmesi önemlidir.

•Bütün rekreatif tecrübeler birbirinden değişiktir ve kendine özgü özellikleri vardır. Bu sebeple, faaliyetlerin esasında ferdin en üst düzeyde doyumluluk hedefi bulunmalıdır.” (Serçek ve Özeltaş, 2015: 4).

1.4.3. Rekreatyonun Faydaları

Boş zamanları değerlendirmenin yararları şöyledir: Üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin ergenlik dönemini yaşamakta olduğu düşünüldüğünde

üniversitelerdeki rekreatif faaliyet gereksinimi daha anlamlı olmaktadır. İncelenen alan itibari ile üniversiteliler derslerinden ve zorunlu gereksinimleri için sarf ettikleri zamanlardan arta kalan vakitlerde psikolojik sıkıntılarını atmak, sosyalleşmek, kültür ve bilgi birikimlerini arttırmak, sportif anlamda sağlıklı olabilmek gayesiyle rekreasyon faaliyetlerinden yararlanmalıdırlar. Bunun sayesinde sözü geçen olumlu etkilerden yararlanabilecekler ve gerek sosyo-kültürel yaşamlarında gerekse profesyonel hayatlarında zafere erişmeleri mümkün olacaktır. Rekreasyon eğitimi topluma yararlı fertler yetiştirilmesinde önemli rol oynar. Sosyalleşme sürecinin sağlıklı oluşması ve kişinin bu süreçten olumlu bir biçimde yararlanması ancak çeşitli sosyalleştirici etkenlerle muhtemeldir. Bu sebeple rekreasyon faaliyetlerinin yükseldiği zamanımız cemiyetlerinde fertlerin rekreasyon faaliyetlere günlük iştirakları ve sosyal çevreleriyle etkileşime girmeleri, fertlerin sosyalleşme oranlarının yükseldiği belirtilmektedir (Serçek ve Özeltaş, 2015: 2, 4, 18).

1.4.3.1. Fiziksel Faydaları

Fiziksel faydalar denince akla sportif rekreasyon gelir. Rekreasyon faaliyetleri içinde temeli fiziksel egzersize yahut bir takım spor dallarının rekreatif gayeyle uygulanmasına dayanan ve rekreasyon faaliyetlerinin büyük bir kısmını oluşturan çeşidine sportif rekreasyon denmektedir. Rekreasyonun fiziksel yararları şöyle sıralanabilir: Temel gereksinimlerin dışındaki ikincil (sosyal, sevme ve sevilme, saygı, kendini gerçekleştirme vb.) ihtiyaçların doyumunda önemli rol oynar. Zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırır. Rekreasyon bilinci ile yapılan bedensel aktivite ve egzersizler kişinin sağlıklı gelişimini sağlar. Rekreasyon için gereksinimden dolayı yeşil alanlar artar. Teknolojik gelişmelerin çoğalttığı sabitlik beraberinde pek çok rahatsızlığı da ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan sıyrılmanın muntazam usulü fiziksel faaliyetlere yönelmektir. Bunlardan biri de spordur. Spor sağlıklı olma, sağlıklı yaşama yoludur (Biol ve Karaküçük, 2014: 80).

1.4.3.2. Toplumsal Faydaları

Sürekli olarak çağdaşlaşan toplum hayatı bir yandan insanların gönenc seviyesini yükseltirken, diğer yandan kişilerin kalabalıklar içinde yalnızlaşmalarına

ve içlerine kapanmalarına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra geçim derdi, din, dil, ırk, eğitim, kültür, cinsiyet tercihi vb. değişiklikler bireyleri giderek birbirinden uzaklaştırmaktadır. Hâlbuki kişi yaratılış gereği sosyal bir varlıktır ve insan gereksinimleri sadece fizyolojik gereksinimlerden değil, yanı sıra sosyal gereksinimlerden de oluşmaktadır. Bu bakımdan, rekreasyon etkinlikleri bireylerin sosyalleşmelerinde makro ehemmiyet yüklenmektedir. Rekreasyon etkinlikleri ile bireylerin ve grupların bir araya gelmesi toplumsal ilişkileri geliştirir, dayanışma ve tesianütü sağlamaktadır. Başkaca özgür hareket ve düşünce olanağı, dayanışma ve yardımlaşma ile demokratik bir cemiyetin oluşturulmasını zemin hazırlar. Fiziki ve sosyal ihtiyaçlarını doyuma ulaştırmış birey psikolojik olarak da rekreasyondan faydalanmış demektir. İnsanlar yaşam standartını kısıtlayan çalışma ve sosyal yaşamdaki sıkıntılar ile her an yüz yüze gelmektedirler. Bu olumsuzlukların insan psikolojisi üzerinde menfi tesirleri olmaktadır (Tütüncü ve Aydın, 2014: 119).

1.4.3.3. Psikolojik Faydaları

Aslında rekreasyon etkinlikleri bir bütünlük içinde olmalıdır. Fiziksel ve toplumsal yararlar ile psikolojik yararlar bir birlerine bağlıdır. Sağlık denilince akla ilk gelen beden sağlığıdır. Hâlbuki sağlık bir bütündür ve ruh sağlığı da en az beden sağlığı kadar önemlidir. Yalnız zamanımız cemiyetinde aile, okul ve iş hayatındaki problemler ve yoğun stres bireylerin sinir sistemini bozarak ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Bu olumsuz etkilerden uzaklaşmak için bireyler değişik bir ortam içerisine girip moral kazanmak isterler. Bu nedenle en iyi yol rekreasyon etkinliklerine iştirak etmektir. Rekreasyon etkinlerinin yelpaze göstermesi, farklı ve olumlu psikolojik neticeler verir. Kişilerin kendini bilmesi ve kimliğini tanımlayabilmesine yardımcı olur.

Rekreasyonun insanlar sağlayacağı psikolojik yararlar:

- Çevre değişimi, doğal ve kırsal alanlar ruhsal gerginlikleri azaltır.
- Bireyde bir doyum yaratır, ferde maneviyat kazandırır ve onu mutlu yapar.
- Rekreasyon aktivitelerine iştirak etmek insanların pozisyonu artırır.
- İnsan kişiliğinin gelişmesinde etkili olur.

- Bireyin suça eğilimine düşüş sağlar.
- Kreatif gücü artırır.
- Entelektüel hayatı geliştirir.
- Bireysel beceri ve kabiliyetini gelişmesini neden olur.
- İş başarısı ve çalışma azmini artırır.
- Grup halinde rekreasyon aktiviteleri kişilerin yalnızlığını giderir.
- Bu aktiviteler ferde dışa dönük kişilik geliştirme olarak sağlar.
- Sosyalleşme imkânı verir.” (Kayhalak, 2018: 1).

İKİNCİ BÖLÜM

REKREASYONA KATILIMIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

İnsanların rekreasyonel etkinliklere katılmalarına kısıtlama getiren özelliklerin saptanmasına yönelik yapılan model geliştirme çalışmalarının neticelerine göre faaliyetlere iştiraki engelleyen ya da sınırlayan etkenlerin; bireysel, bireylerarası ve yapısal – yani sosyal ve çevresel – olarak üç ana grupta irdelenebileceği ortaya konmuştur (Bosna, 2017: 202).

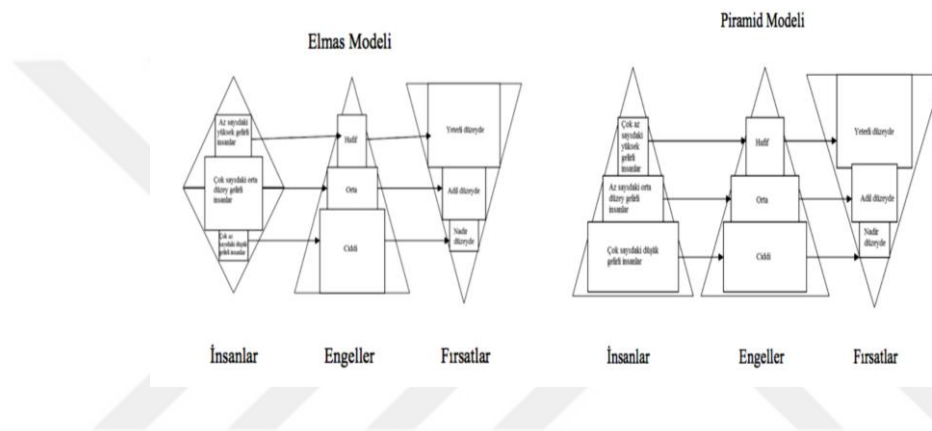
Rekreasyon faaliyetlere katılımdaki engeller bir bütün olarak görülmelidir. Rekreasyon; bireyleri tekdüzelikten kurtaran, düşledikleri imkânları değerlendirme, bağımsız hareket ederek kendini yenileme etkinliklerine istekli olarak katıldıkları, insanda fiziksel ve zihinsel yenilenme sağlayarak kültürel, toplumsal ve ekonomik yapısıyla ilişkili etkinlikler tamamıdır (Doğancili, 2015: 102).

Rekreasyon aşağıdaki tabloda sınıflandırılmıştır (Çoruh, 2013: 15):

Amaçlarına Göre	Çeşitli Kriterlere Göre	Özel İşlevlerine Göre
Dinlenmek; bedenen ve ruhen tamamen dinlenmek	Yaşa göre; genç, yetişkin vb.	Ticari rekreasyon; katılımın para ile olduğu aktiviteler
Kültürel; tarihi eser ve müze ziyareti	Katılım sayısına göre; bireysel, grup veya aile	Sosyal rekreasyon; insanların bir araya gelerek yaptıkları aktiviteler
Toplumsal; toplumsal ilişkiler kurmak	Zamana göre; yaz, kış, günlük veya haftalık vb.	Uluslararası rekreasyon; uluslar arası etkinliklere katılmak
Sportif; seyirci veya aktif spor yaparak	Mekana göre; açık veya kapalı	Estetik rekreasyonu; sanat olaylarını izlemek veya ünlü müzik yapıtlarını dinlemek
Turizm; başka mekanlara seyahat etmek	Sosyolojik içeriğine göre; lüks veya geleneksel	Fiziksel rekreasyon; sportif aktiviteler
Sanatsal; sanatın bazı dallarını yapmak veya ilgilenmek		Orman rekreasyonu; piknik, balık avcılığı veya trekking

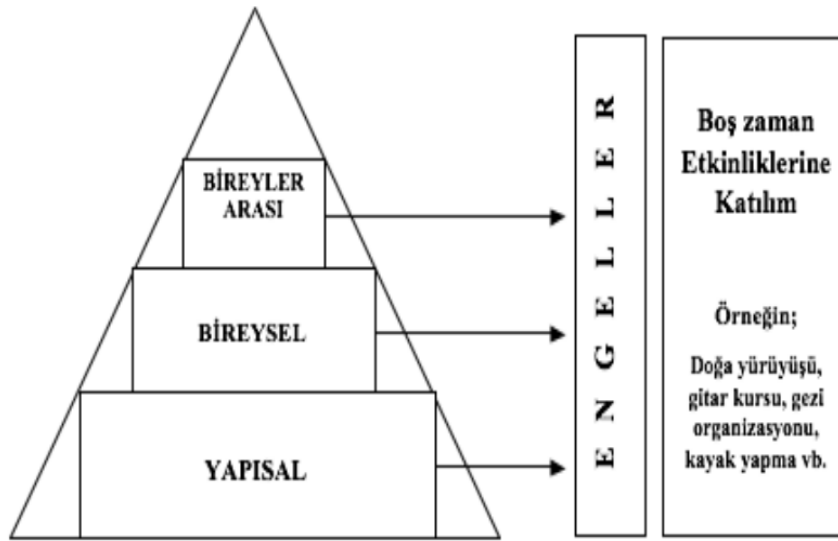
Yapılan deneysel araştırmaların neticelerine göre, insanın rekreasyonel faaliyetlere iştirakini etkileyen esas etkenler önemine göre; “tesis”, “para”, “zaman”, “arkadaş eksikliği” ve “ulaşım” olarak saptanmıştır (Shinew vd., 2004: 181).

Rekreasyona katılımı engelleyen bireysel, bireylerarası ve yapısal engeller de vardır (Crawford ve Godbey, 1987: 119). Boş Zaman Kısıtlamaları Elmas ve Piramit Modelleri, boş vakit aktivite kısıtlarını sosyo-ekonomik olanaklar ile fırsatlar arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan hiyerarşik yapılardır. Şekilde gösterilen bu modellerde bireyleri temsil eden elmasın ve piramidin sivri uçlarına yakın olma durumu toplumdaki temsil oranlarının azlığını ifade etmektedir. Engeller ve fırsatları temsil eden düz ve ters piramitler ise bu bireylerin engellerden etkilenme kademesini ve fırsatlardan yararlanma kademesini belirtmektedir (Munusturlar vd., 2017: 8).

Ağrı'da yapılan araştırmaya göre kullanıcı hususiyetleri ve rekreasyonel temayülleri tesir eden unsurlara bakıldığında; algılama, yaş, cinsiyet, gelir durumu, iş, eğitim düzeyi, medeni durum, aile yapısı, çocuk sayısı, konut özellikleri ve zevkler olarak sıralanabilir (Çoruh, 2013: 3).

Bir araştırmada 23 ülkede öğrenim gören 19298 üniversite öğrencisinin boş zamanlarında katıldıkları fiziksel aktiviteleri belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, boş zamanlarda fiziksel aktivitelere katılma sıklığının kültürel durum ve ekonomik gelişmişlik düzeyine göre farklılaştığı ve iştirak sıklığı ile iştiraktan beklenen sağlıkla alakalı yara arasında güçlü bir bağlantı olduğunu saptanmıştır. (Hasse, 2004: 188).

Hiyerarşik Boş Zaman Engelleri Modeli (Crawford and Godbey, 1987: 120)

2.1. Bireysel Engeller

Birey olan biri kişilik sahibidir. O hâlde kişilik nedir? “Batı dilindeki kökeni “persona” olan kişilik, ferdin dinamik bünyesindeki hareket ve düşünce özelliklerini belirleyen psikofiziksel sistemler, bireyin başka kişilerin yanında gösterdiği davranış özellikleri, bir kişinin çeşitli durumlara verdiği tutarlı tepkiler olarak tanımlanmaktadır. Sürekli olarak içten ve dıştan gelen uyarıcıların tesiri altında olan kişilik, insanın psikolojik ve biyolojik, kalıtsal ve edinilmiş tüm kabiliyetlerini, güdülerini, duygularını, isteklerini, alışkanlıklarını ve tüm davranışlarını içeren, insanın iç ve dış çevresiyle kurduğu diğer insanlardan ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi olan ve özgün davranışların gösterilmesinde tesirli olan hususiyetlerin bütün olarak değerlendirilebilir. Kişilik, bir ferdin tüm özelliklerini yansıtan bir kavram olup her ferdin benzersiz özgün oluşu onun kişilik özelliklerini de özgün ve benzersiz. Psikolojik olarak kişilik söz konusu olduğu zaman, belirli bir insanın tüm hususiyetleri anlatılmak istenir. Lakin davranışsal açıdan temel olarak kişilik, belirli bir insanın zihinsel, bedensel ve ruhsal özelliklerinde görülen değişikliklerdir. Davranış bilimleri açısından temel olarak kişilik, insanın zihinsel, bedensel ve ruhsal farklılıklarının bütünü kendi davranış şekillerine ve hayat

felsefesine yansması olarak tanımlar. Şahsi farklılıkların oluşmasına sebep olan şahsiyet özelliklerine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bireylerin büyüdüğü biyolojik ve kültürel etkenler, aile, toplum, arkadaş grupları vb., coğrafi ve fiziksel faktörler, kitle iletişim araçları ve bu araçlardan faydalanma durumu, algılama, alışkanlıklar, dünya görüşleri ve arzuları kişilik üzerinde etkili olan unsurlar arasında gösterilebilir (Yurcu, 2016: 24).

Bireysel engeller kültürel, eğitimsel, sosyal, ekonomik ve demografik faktörlerdir.

2.1.1. Kültürel Faktörler

Rekreasyon faaliyetlerine uyumda kültürel etkiler vardır. Ayrıca Boş zamanın anlamının değişik kültürlerle göre değişebilir olması (Çoruh, 2013: 3) da değişken bir faktör olduğunu gösterir. Serbest zaman aktiviteleri, kişinin yaşamındaki pek çok bunalımdan sıyrılması ve kişinin kendisini geliştirmesini sağlayarak, kişilerin kendilerine, ilişkilerine ve sosyokültürel uyumlarını olumlu doğrultuda etkilemektedir (Bosna, 2017: 201). Kültür, bir toplumun üyeleri arasında paylaşılan, devredilen ve bir değişim süreci içinde bulunan öğrenilmiş davranış kalıpları ile bu kalıpların (inanç, değer, tavır ve maddesel öğeleri kapsayan) ürünlerinin oluşturduğu bir hayat şeklidir. Bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi unsurların tamamına da kültür denir. Bir davranışın kültürel olarak nitelendirilebilmesi için cemiyetin çoğunluğu tarafından benimsenmiş olması gerekmektedir.

Birey, önce içinde yaşadığı doğal çevrenin etkisi altında kalır. Toplum tabii ilişkileri ve bunların kişiye yansması, kişiliğin ilk çizgilerini ortaya çıkarır. Ailenin, genel tutumu anne ve babanın farklı tutumları bireyin cinsiyeti gelenek, görenek, dil, din, kamu düzeni gibi temel toplumsal kuramlar ve değerler sisteminin etkisibu şekillenmeden büyük rolü oynar. Kişiliğin gelişmesini etkileyen değişkenler arasında arkadaşlık ilişkileri, çalışılan ve öğrenim yapılan çevrenin nitelik ve nicelik bakımından özellikleri, boş zamanlarını değerlendirme de başta gelmektedir (Emir, 2012: 28).

Üniversitelerde farklı kültürlerden öğrenciler birlikte eğitim görebildikleri için rekreasyona katılmada kültürel özelliklerin etkisi söz konusudur. Farklı kültürlerde serbest zaman davranışlarının incelendiği bir çalışmada Türk, Amerikan ve İngiliz toplumunda pasif rekreasyon aktivitesi olan televizyon seyretme oranının diğer serbest zaman faaliyetlerine göre daha yüksek değerlerde olduğu, Almanya ve Avustralya toplumunda açık hava rekreasyon faaliyetlerine ve sportif rekreasyon faaliyetlerine daha çok katılım olduğu, Çin ulusunda ise geleneksel sporlara ve kültürel etkinliklere zaman ayrıldığı ve katılımın bu faaliyetlerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Baştuğ, vd., 2017: 390).

2.1.2. Eğitimsel Faktörler

Gençlere yeterli bir boş zaman eğitimi verilmediğinden rekreasyonel faaliyetlere katılım az olmaktadır. Yine Ağrı’da rekreasyonel eğilimleri etkileyen faktörler içerisinde eğitim de tespit edilmiştir (Çoruh, 2013: 24, 25).

Ayrıca “engellerin faktörlerinde demografik değişkenlere göre incelemesinde bulunmuş ve kadınların bireylerarası engeller boyutunda erkeklere göre daha çok etkilendiğini, eğitim seviyesi arttıkça engelleri algılama düzeyinin de yükseldiğini, evli ve bekâr bireyler arasında zaman boyutunda engelleri algılama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ve yaş gruplarında engellerden etkilenme düzeylerinde anlamlı farklılıkların oluştuğunun sonucuna ulaşılmıştır” (Çoruh, 2013: 43).

2.1.3. Sosyal Faktörler

Gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde boş zamanı değerlendirme etkinliklerine katılımda özellikle bayanların katılımı toplum tarafından kontrol altına alınmakta, kimi ülkelerde ise inanç konuları baskı ögesi olarak kullanılmaktadır (Örs, 2017: 1).

Sosyal ortamların hareketli olduğu yerlerden biri üniversitedir. Fertlerin ve toplumların sosyal yaşantılarında önemli bir yeri olan rekreatif etkinliklerin organizasyonunda üniversitelerin daha etkin bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Yapılan bir çalışmada “sosyal ortam eksikliği” rekreasyonel etkinliklere katılımı engellediği

saptanmıştır (Çebi vd., 2018: 25, 28). Yine yapılan başka bir çalışmada da sosyal ve kültürel etkinliklerin yapılabilmesi için gerekli tesislerin yetersiz olması kişilerin rekreatif faaliyetlere iştiraki bakımından büyük engel teşkil etmektedir tespiti saptanmıştır (Çoruh, 2013: viii).

Rekreatif faaliyetlerin gerçekleştirilme 5 grup olarak sınıflandırılmıştır: 1. Deniz ve Kum, 2. Dağcılık, Kış Sporları, 3. Tabiat ve Yeşil Turizmi, 4. Sosyal Hayat İlişkileri, 5. Kültür, Sanat ve Elişleri (Ertüzün ve Fişekçioğlu, 2013: 407). Bu sınıflamada “sosyal hayat ilişkileri” ile sosyal faktörlerin yeri olduğu görülmektedir.

2.1.4. Ekonomik Faktörler

Rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörlerin başında finansal kaynakların yetersizliği söz konusudur. Bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılımındaki en önemli faktör ekonomik güçleridir (Çebi vd., 2018: 23). Gelişmiş devletlerde boş vakitlerin değerlendirilmesi sportif aktivitelerin yanında, türlü kültürel ve mesleki aktivitelerle insan unsurunun, toplumsal, sosyal ve ekonomik kalkınmasına daha çok katkıda bulunması sağlanmaktadır. Yaşanan ekonomik bunalımlar, din, dil, ırk, eğitim, kültür vb. farklılıklar bireyleri giderek birbirinden uzaklaştırmaktadır (Çoruh, 2013: 3). Ayrıca Değişen ekonomik şartlar ile kentler plansız yapılaşma ve gecekonduyla kuşatılmış, kentin gereksinimi olan yeşil alanlar yerine bloklaşmış yapılanmalara müsaade edilerek, kentler yaşanması olanaksız betonarme yığınlar haline dönüştürülmüştür. Böylelikle; rekreatif aktivitelerin yapılacağı yerler kısıtlanmış ve dolaylı olarak bireylerin stres atacağı yerler ekonomik şartlara bağlı olarak ta değişmektedir. Zamanımızda stresli, birbirinden çok değişik, ortak bir paylaşımı kalmamış bireylerin oluşturduğu farklı bir kent-toplum profili doğmuştur. Kentliler şehir ortamından uzaklaşarak kırsal bölgelerdeki rekreatif alanlara yönelmeye başlamıştır (Ertüzün, 2013: 407).

Türkiye’de gençliğin etken boş zaman etkinliklerine yönelmemesinin sebeplerine göz atıldığında ekonomik sıkıntılar, örgütlenememe ve yeterli bir boş zaman eğitimi verilememesi gibi öğelerin etkili olduğu anlaşılmaktadır (Süzer, 2000: 3)

Yapılan bir araştırmaya göre rekreasyonel alan “kullanıcıların gelir durumları kısıtlayıcılar içinde en etkili olan zellik” (Aşıkutlu ve Müderrisoğlu, 2010: 18) olarak tespit edilmiştir.

Rekreasyonun başta gelen belirgin kısıtlayıcısı parasal nedenlerdir. “Sonuç olarak, bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılımındaki en önemli faktör ekonomik gleridir” (ebi, 2018: 23).

2.1.5. Demografik Faktörler

Kültürü meydana getiren önemli unsurlardan sosyo-ekonomik yapı, boş zamanları tahdit için diğer bir önemli faktör olan sosyo-demografik ögelerle kuvvetli biçimde etkileşime girdiğinden önemlidir (Payne vd., 2010: 1-471).

Rekreasyon ile ilgili alan yazınında kullanılan metotta araştırmaya katılanların cinsiyeti, ırkı/etnik kökeni, yaşı, aldığı eğitim seviyesi, boyu ve kilosu tasarlanarak 6 tahmini değişken içeren ölçekler hazırlanır. Analiz yapılırken de alt gruplar karşılaştırılır. Boş zamanları değerlendirme farkındalığı ve bilgi seviyeleri; yaş, ırk / etnik köken gibi farklı sosyo-demografik özelliklere sahip bireylere ve sosyo-ekonomik durumla ilgilidir. Batı toplumunda rekreasyon alan kullanımlarını sınırlayan bir kısıtlama olarak bilgi eksikliğinden bahsetme ihtimalinin yaşlılara göre gençlerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Child, vd., 2015: 4-8).

2.2. Bireylerarası Engeller

Bireylerarası faktörler rekreasyon etkinliklere iştirak için para ve zaman, partner, eş veya arkadaş bulmak gibi ögeler olarak engel şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Crawford ve Godbey, 1987: 119). Rekreasyon etkinliklerine katılmayı kısıtlayan önemli engellerden biri arkadaş eksikliğidir.

Bir çalışmada, rekreasyonel engeller faktörlerinde demografik değişkenlere göre incelemesinde bulunmuş ve kadınların “bireylerarası” engeller ölçütünde erkeklere göre daha çok etkilendiğini, eğitim seviyesi yükseldikçe engelleri algılama düzeyinin de arttığını, evli ve bekar bireyler arasında zaman boyutunda kısıtlayıcıları algılama seviyeleri arasında istatistiki olarak anlamlı fark olduğunu ve yaş

gruplarında kısıtlayıcılardan etkilenme düzeylerinde anlamlı farklılıkların oluştuğuna dair veriler saptanmıştır (Alexandris ve Carroll, 1997: 107).

Yine bir çalışmadaki “Boş Zaman Engelleri Ölçeğinin Faktör Yükleri”nde şu 3 madde testte anlamlı çıkmıştır (Çoruh, 2013: 52):

- 1- Arkadaşlarımın zamanının olmaması (0.661),
- 2- Beraber katılacak birinin olmaması (0.821),
- 3- Arkadaşlarımın bu tür aktivitelere katılmaktan hoşlanmaması (0.710).

Kısacası rekreasyonel etkinliklere katılmada arkadaş eksikliği ve arkadaşların demografik özellikleri ve istekleri bireylerarası engeller faktöründe önemli kısıtlayıcılar olarak görülmektedir.

2.2.1. Aile

Boş zaman kavramında aile ile geçirilen zamanın yer aldığı görülür: Önceleri ‘gerçek’ ve ‘gerçek olmayan’ diye ayrılan boş zaman, daha sonra kısmi-yarı boş zaman (semi-leisure) olarak adlandırıldı ve bu zaman dilimi aile ile geçirilen, profesyonel aktivitelerde bulunan ya da farklı sosyal aktiviteler içeren zaman dilimi olarak adlandırılmıştır (Çoruh, 2013: 4).

Ayrıca başka bir tespit boş zamanı değerlendirmede insanın mesaiye, mesai ile alakalı mesuliyetlerine, kendisinin ve ailesinin bakımına tahsis ettiği vaktin haricinde kalan zaman diye farklı bir bakış açısıyla tanımlanmıştır (Müftigil, 1993: 63).

Rekreasyon faaliyetlerinin yapılış şekli sınıflandırılırken “çeşitli kriterlere göre” başlığı altında “katılım sayısına göre” denilen ögesinde bireysel ve grup ile beraber “aile” de vardır (Çoruh, 2013: 15). Yine Çoruh’un çalışmasında “Boş Zaman Engelleri Ölçeğinin Faktör Yükleri”ndeki “zaman ve ilgi eksikliği faktörü”nde “aile için zaman ayırmak zorunda olmak” 0.471 olarak anlamlandırıldığı saptanmıştır. Artık her şehirde bir veya birden fazla üniversite olduğu için veya açık öğretim olanakları sağlandığı için ailesiyle beraber yaşayan üniversite gençliğinin oranı

gittikçe artmaktadır. Dolayısıyla aileye karşı görevler ve ailenin tutumu, ekonomik gücü, eğitim düzeyi rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen kısıtlayıcılar arasında ölçeklerde değer olarak tespit edilebilir (Çoruh, 2013: 51).

2.2.2. Çevre

Çevre doğal ve sosyal olarak ikiye ayrılır. Burada söz konusu olan doğal çevredir. Boş zamanları en düşük sosyo-ekonomik seviyedeki insanları da kapsayan halkın sağlıklı geçirebilmesi ve stres atabilmesi için sportif, müzik ve sanat faaliyetlerin yapılabilmesi için düzenlenmiş çevreye ihtiyacı vardır. Bu çevre hoşgörüyü dayanmalı ve çeşitli ırklara, cinsel tercihlere (özellikle batı toplumunda lezbiyen, gay, biseksüel ve transseksüel) ve inançlara demokratik şekilde müsamaha gösterecek tarda olmalıdır (Payne vd., 2010: 354).

Çevreyi koruma artık küresel bir boyut kazanmıştır. Rekreasyonel etkinlikler için önce korunmuş bir çevrenin olması gerekir. Çevrenin yaşana birliğinin korunması modern dünyanın en önemli konularından biridir. Gelecek nesillerin psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik iyilik hallerinin yüksek seviyede olması temiz bir çevre ile mümkün olacaktır. Çevrenin korunması konusunda en büyük görev ise yine biz insanoğluna düşmektedir. Çevre bilincine sahip bireyler gelecek nesiller için son derece önemlidir. Rekreasyon faaliyetleri, çevrenin korunması, iyileştirilmesi vb. birçok konuda bireylerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Rekreasyon faaliyetleri sadece oyun oynamanın ötesinde bireylerin çevre ile bütünleşmesi konusunda önemli bir noktadadır. Rekreasyon faaliyetleri sırasında doğa ile bütünleşmeyi deneyimleyecek birey, günlük hayatında doğaya saygısını kaybetmeyecek ve sürdürülebilir çevre konularına maksimum katılım sağlayacaktır. Bu noktada araştırmanın amacı, rekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin çevre bilincine yön verdiği düşünülen kişilik ve demografik özelliklerinin ekopsikoloji algılarına olan etkisini ortaya koymaktır (Yurcu, 2016: 32).

Rekreasyon kavramının anlamı ve içeriği çevresel şartlara göre farklılık gösterir. İnsanların rekreasyon gereksinimleri artık kanunla düzenlenmiş çevreyle giderilebilmektedir. Rekreasyonel etkinlik imkânı sunan ve örneklenebilecek alanlar;

kentte parklar ve piknik alanları, kent yakın çevresinde ise turistik yerler seçilmiştir (Çoruh, 2013: 25).

2.2.3. Zaman

Zaman yaşamdır. Başka bir deyişle genellikle bireylerin eşit olarak sahip olduğu bir değer olarak kabul edilir. Bilinen en basit tanımıyla zaman birbirini izleyen saniye, dakika, saat, gün, ay, yıl ve yüzyıllardan oluşan soyut bir kavramdır. Zamanı verimli kullanabilmek için önce eğitim gerekir. Zamanı yönetiminde öne çıkan ilk sorun bireyin bireysel hareketleridir. Çünkü birey vaktini nasıl kullanacağı hakkında yeterince fikir yürütmez (Karaküçük, 2008: 15).

Boş zamanın dinlenme, eğlenme ve gelişim fonksiyonları vardır. Boş zamanın, ferdin kişiliğinin gelişmesinde, toplumsal refah ve kalkınmanın sağlanmasındaki rolüne dikkat çekerek, üniversite öğrencilerinin pasif boş zaman değerlendirme alışmışlıklarının, ulus refahının artmasına katkı sağlamaktan uzak olduğunu, yanı sıra gençlerin kimlik gelişimlerini de olumsuz etkileyebileceğini söylenmiştir (Çoruh, 2013: 1).

Her birey için farklı anlam taşıyan boş zamanı tanımlamak güç olsa da düşünürler bir tasnifleme yapmıştır: Boş vakti anlamak için ilk girişimler tahminen MÖ 300'lerde ortaya çıkmıştır. Filozof Aristo boş vakti sınıflandırırken bir paradigma ve kalıcı bir model teklif etmiştir. Sonuçta boş vakti üç evrede değerlendirmiştir. Düşünce, eğlence ve rekreasyon. Aristo bu üç ana fikir üzerine bir boş zaman olgusu kurgulamıştır (Saribaş, 2015: 23).

Hiyerarşik Boş Zaman Kısıtları Modeli Kırk iki yıl önce boş zaman kısıtlamaları üzerine Açık Alan Rekreasyon Kaynakları İnceleme Komisyonu (ORRRC) tarafından bir dizi araştırma yapılmıştır. ORRRC çalışmalarında tesisler, zaman, sağlık ve beceri açık alan rekreasyon etkinliklerine katılımı olumsuz etkilediği varsayıldığından, “engeller”, “bariyerler”, “kısıtlamalar” veya “sınırlamalar” terimleri kavramsallaştırılmamıştır. “Engel” ve “kısıtlama” kavramları eş anlamlıdır. İnsanların boş vakitleri konusunda yaptıkları tercihleri ve boş vakit kısıtlarından kurtulmayı nasıl arzuladıklarını anlamak, kimi insanların hayat

kalitesini artırmada faydalı olabilir. Boş vakit engellerine yönelik kuramlar, boş vakit işti rakını kolaylaştırmak ve boş vakit eğitimini verebilmek için yararlı olabilmektedir. İnsanların esas kişilik hususiyetleri, boş vakit aktivitelerine yönelik güdülenmelerini etkilemekte ve insanların boş vakitlerini daha iyi anlamak için kısıtlamaları geçme sürecini açıklamada önemli etkenler olarak görülmektedir (Munusturlar vd., 2017: 4).

Zamanın verimsiz kullanımında ortaya çıkan aksaklıklar bütün toplumu olumsuz olarak etkiler. Çağdaş toplumda zamanın kullanımı profesyonelce olmalıdır. Bilinçaltı zaten sabah akşam düzenli olarak belli vakitleri algılayarak bedenimizi uyarmaktadır. Plansız yaşam zaman yönetimini zorlaştırır ve rekreasyonel etkinliklere fırsat vermez. Yeniliklere açık olmayan bireyler zamanı tasarruflu kullanamazlar ve vakit kaybederler. Daha önemsiz işleri eleyerek temel seçimler yapılmalıdır Kaynak: (Sanal-5, 2019: 21).

Zaman kullanım açısından dörde ayrılır:
1- Esas gereksinimlerin giderilmesine ayrılan zaman: Uyku, yeme, giyinme vb.
2- İş ve buna bağlı aktiviteler ve görevler için ayrılan zaman: İş, ödev vb.
3- Serbest zaman-rekreasyona ayrılan zaman: Eğlence, spor, dinlenme, gezme vb.

Eğlence, spor ve gezme gibi rekreasyonel etkinliklere katılmayı kısıtlayan engellerden biri de zaman yetersizliğidir. Bunun da temel sebeplerinden biri şehir yaşantısının temposu ve teknolojik gelişmeler ve oluşan kalabalıklardır. Bütün bunlar zamanın bizzat kendisini boş zamanı değerlendirme etkinliklerinde bir kısıtlayıcı olarak ortaya çıkartır (Sabancı, 2016: 14).

2.3. Yapısal Engeller

Rekreasyonel faaliyetlere katılımı kısıtlayan yapısal engeller tesis yetersizliği ve ulaşım zorluğu/erişilebilirlik olarak iki şekilde bireyin karşısına çıkar (Shinew, 2004: 181).

2.3.1. Tesis Yetersizliği

Rekreasyon programı tesis imkânlarını da içerir (Sabancı, 2016: 6). Tesislerin kalitesinin düşük olması birey için yapısal bir engeldir. Tesisler insanların erişiminden uzak olursa yani gözden irak olursa gönülden de irak olur. Bu sebeple tesisler halkın görebilecekleri ve gördüklerinde etkilenebilecekleri yerlere yapılmalıdır. Elbette mekânın içerisinde hangi imkânların bulunduğu halka ilan edilmelidir. Rekreasyonel kullanım amaçlı tesisler bir seri faaliyetlerin aynı zamanda yapılmasına imkân verecek şekilde tasarlanabilmelidir. Kapalı ve açık mekânlardan oluşan tesislerde rekreatif amaçlı faaliyetlerde bulunmak isteyen bireyler için güç geliştirme ve aerobik ve step salonları ve yeterli araç-gereç bulunabilir (Karaküçük, 2008: 143-146).

2.3 2. Ulaşım

Ulaşım resmî kurumlar tarafından kamuya yönelik yapılabileceği gibi özel sektör tarafından da yapılabilir. Hareketliliğe olanak sağlayın ulaşım sektörü, rekabete dayalı ucuzluğu, lüksü ve güven vericiliği, değişik yerlere rekreasyon amaçlı hareket içerisinde olan bireylerin rekreasyon gereksinimlerini meydana gelmektedir (Karaküçük, 2008: 93). “Ulaşımın ulaşılabirlik” kolay ve süratli olmalıdır. Rekreasyonel etkinlikler için ihtiyaç duyulan şehir içindeki ve dışındaki ortamlara erişilebilirlik bir tercih sebebidir. Eğer ortam büyük ölçekli ise tesis veya park içerisinde de yönler ve gereksinimleri karşılayacak hizmet yerleri levhali, resimli, sesli ve görme engellileri için ayaklarının ve ellerinin hissedeceği şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Rekreasyonel etkinliklere öncelikle özel insanlar (zihinsel engelliler, bedensel engelliler, yaşlılar, çocuklar, ev hanımları, bayanlar, yıpratıcı işte çalışanlar) teşvik edilmelidir. Obezitenin sorun olmaya başladı bu çağda onların da ulaşımına olanak sağlayacak geniş ve asansörlü araçlar bulundurulmalıdır. Ulaşım öncelikle sağlık müdahalesi yapılabilmesi için çok önemlidir. Erişilebilirlik yani ulaşım sadece taşıt ulaşımını değil haberleşme ve enerji ulaşımında da yeterli seviyede olmalıdır. Kimi rekreasyonel faaliyetler küresel boyut kazanmıştır. Bazen dev ekranlarda aynı anda dünyanın birçok yerinde ortak yapılan rekreasyon etkinlikleri de olabilir. Doğada rekreasyonel etkinlikler için de planlanmış ve istasyonları bulunan etkinlikler düzenlenmelidir. Birey tek başına kaldığında en

yakın istasyonun nerde olduğunu ve orada bir haberleşme imkânı olduğunu da bilmelidir. Kısacası rekreasyonun her alanında olduğu gibi ulaşımında da program yapılmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi bu bölümde ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, verilerin toplanması ile alakalı yapılan çalışmalar ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimlerini ve rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörleri tespit etmeyi hedefleyen bu çalışma nicel verilere dayalı genel tarama modelinde bir incelemedir. Genel tarama modelleri, çok sayıda ögeden oluşan bir evrenden, evren hakkında genel bir hükme ulaşmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama modelleridir. (Karasar, 2000:79).

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Gaziantep Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Batman Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesinde okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise; evren grubundan uygun örnekleme ile seçilmiş 391 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerin 244'ü erkek 177 ise bayandır. Totalde 430 öğrenciye ulaşılmış olup eksik doldurulan anketler değerlendirmeye alınmamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

“Anket formu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler toplanırken, üniversite öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimlerini ve rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörleri belirlemek için anketin ilk bölümünde öğrencilerin demografik değişkenlerini belirleyen (doğum yeri, yaş, cinsiyet vb) demografik sorular. İkinci bölümünde öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreasyonel temayüllerini belirlemeye yönelik sorular ve son kısımda ise “Boş Zaman Engelleri” ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan toplam 6 alt boyut ve 27 maddeden oluşan “Boş Zaman Engelleri” ölçeği Alexandris ve Carrol tarafından geliştirilmiş, Türk Toplumunu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz tarafından yapılmıştır (Karaküçük, vd. 2006). Ölçek, bireyleri Boş Zaman Engellerini belirlemeye iten, (1) “birey psikolojisi”, (2) “bilgi eksikliği”, (3) “tesisler/hizmet” (4) “arkadaş eksikliği”, (5) “zaman” ve (6) “ilgi eksikliği” gibi 6 alt boyuttu ölçmeye yönelik 27 maddeden oluşmaktadır. Bireylerin Boş Zaman Engelleri, “Kesinlikle Önemsiz (1)” ve “Önemsiz (2)”, “Önemli (3)”, ve “Çok Önemli (4)” şeklinde 4’lü likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Faktörlerin Cronbach's Alpha değerleri aşağıda verilmiştir.

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha	İfade Numaraları
Birey Psikolojisi	0,75	1-2-3-4
Bilgi Eksikliği	0,72	5-6-7-8-9
Tesisler/Hizmet	0,70	10-11-12-13-14-15-16-17
Arkadaş Eksikliği	0,62	18-19-20
Zaman	0,69	21-22-23-24
İlgi Eksikliği	0,84	25-26-27
TOPLAM	0,88	

3.4. Veri Analizi

Araştırmada istatistik SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 24.0 programı kullanılarak veriler analizi edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler, sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile hesaplanmıştır.

Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sinamasında Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Kurtosis ve Skewness değerlerinin -1.0 ile +1.0 sınırları içinde kalmasından dolayı normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Hair, vd., 2013).

Boş zaman engelleri ölçeği alt boyutlarının, cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test); okul, sınıf değişkenlerine göre mukayese edilmesinde tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır. ANOVA testinde gruplar arasında anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek gayesiyle post hoc testinden faydalanılmıştır. Çalışma parametrikdir. Analizlerde anlamlılık düzeyi ($p<0,05$) olarak tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 4.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	22,1	2,86
Cinsiyet	N	%
Kadın	177	45,3
Erkek	214	54,7
Hangi Şehirde Okuyorsunuz?	N	%
Adıyaman	69	17,6
Batman	75	19,2
Gaziantep	83	21,2
Kilis	80	20,5
Şanlıurfa	84	21,5
Sınıf	N	%
1	65	16,6
2	146	37,3
3	99	25,3
4	81	20,7
Sınıf Başarı Durumu	N	%
Düşük	32	8,2
Orta	245	62,7
Yüksek	114	29,2
Refah Düzeyi	N	%
Çok Kötü	22	5,6
Kötü	83	21,2
Normal	184	47,1
İyi	73	18,7
Çok İyi	29	7,4
İkame Ettiğimiz Yer	N	%
Ailemle	133	34,0
Arkadaşlarım/Yalnız	97	24,8
Yurtta	161	41,2
Yaşamınızın Çoğunluğunu Geçirdiğiniz Yer		
Köy/Kasaba	46	11,8
Şehir	191	48,8
Büyükşehir	154	39,4
Toplam	391	100,0

Katılımcıların yaş ortalaması $22,1 \pm 2,86$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların %54,7'sinin erkek olduğu, %21,5'inin Şanlıurfa'da okuduğu, %14,8'inin beden eğitimi ve öğretmenliği okuduğu, %37,3'ünün 2.sınıf olduğu, %62,7'sinin sınıf başarı durumunun orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %47,1'inin

refah düzeyinin normal olduğu, %41,2'sinin yurtdışı ikamet ettiği saptanmıştır. Katılımcıların %48,8'inin şehirde yaşadığı bulunmuştur.

Tablo 4.2. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Süresinin Dağılımı

Haftalık Boş Zaman Süresi	N	%
1-5 saat	103	26,3
6-10 saat	127	32,5
11-15 saat	99	25,3
16 saat ve üzeri	62	15,9

Katılımcıların %32,5'inin haftalık 6-10 saat arası boş zamanı olduğu, %15,9'unun ise haftalık 16 saat ve üzeri boş zamanı bulunduğu saptanmıştır.

Tablo 4.3. Katılımcıların Boş Zamanlarını Değerlendirmekte Güçlük Çekme Dağılımı

Boş Zamanlarınızı Değerlendirmekte Ne Sıklıkta Güçlük Çekiyorunuz?	N	%
Her Zaman	80	20,5
Bazen	223	57,0
Hiçbir Zaman	88	22,5

Katılımcıların %57'sinin boş zamanı değerlendirmede bazen güçlük çektiği, %20,5'inin ise her zaman güçlük çektiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.4. Katılımcıların Boş Zaman Değerlendirme Durumlarının Dağılımı

Boş Zaman Değerlendirme Durumları	N	%
Ev İçindeki Aktivitelere Katılmak	197	50,4
Okul İçi Etkinliklere Katılmak	88	11,2
Fiziksel Etkinliklere Katılmak	181	46,3
Sosyal Etkinliklere Katılmak	87	22,3
Açık Alan Etkinliklerine Katılmak	101	25,8
Diğer	51	13,0
Toplam	705	100,0

Katılımcıların boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde en yüksek oranla %50,4'ünün ev içindeki aktivitelere katılarak, en düşük oranla ise %11,2'sinin ise okul içi etkinliklerine katılarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.5. Katılımcıların Okudukları Üniversitenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı

Rekreatyonel Alan yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	103	26,3
Yetersiz	128	32,7
Kısmen	113	28,9
Yeterli	41	10,5
Kesinlikle Yeterli	6	1,5
Toplam	391	100,0

Tablo 4.5.' e göre katılımcıların %32,7'sinin okudukları üniversitenin rekreatyonel alanlarını "yetersiz" olarak değerlendirirken, %6'sı "kesinlikle yetersiz" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 4.6. Katılımcıların Okudukları Üniversitenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı

Haftalık Rekreatyonel Alan Kullanım Sıklığı	N	%
1-5 saat	267	68,3
6-10 saat	82	21,0
11-15 saat	28	7,2
16 saat ve üzeri	14	3,6
Toplam	391	100,0

Tablo 4.6 bakıldığında katılımcıların %68,3'ü üniversitelerinin rekreatyonel alanlarını haftalık 1-5 saat kullandığını, %3,6'sı ise 16 saat ve üzeri kullandığını belirtmiştir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatyonel Alanların Yeterlilik Durumlarının Dağılımı

Rekreatyonel Alan yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	124	31,7
Yetersiz	108	27,6
Kısmen	100	25,6
Yeterli	46	11,8
Kesinlikle Yeterli	13	3,3
Toplam	391	100,0

Tablo 4.7' ya göre katılımcıların %31,7'si yaşadıkları il/ilçenin rekreatyonel alan yeterliliğini "kesinlikle yetersiz" olarak değerlendirirken, %3,3'ü "kesinlikle yeterli" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 4.8. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatif Alanları Kullanma Sıklığı Dağılımı

Haftalık Rekreatif Alan Kullanım Sıklığı	N	%
1-5 saat	244	62,4
6-10 saat	83	21,2
11-15 saat	48	12,3
16 saat ve üzeri	16	4,1
Toplam	391	100,0

Katılımcıların %62,4'ünün yaşadıkları il/ilçenin rekreatif alanlarını 1-5 saat kullandığını, %4,1'i ise 16 saat ve üzeri kullandığını belirtmiştir.

Tablo 4.9. Katılımcıların Sahip Olduğu Boş Zamanlarını Değerlendirme Yerinin Dağılımı

Boş Zamanlarını Değerlendirme Yeri	N	%
Kampüs İçinde	106	27,1
Kampüs Dışında	226	57,8
Diğer	59	15,1
Toplam	391	100,0

Katılımcıların %57,8'inin boş zamanlarını kampüs dışında kullandığını, %15,1'i ise diğer yerlerde kullandığını belirtmiştir.

Tablo 4.10. Katılımcıların Çevresel Faktör Değerlendirmesinin Dağılımı

Çevresel Faktör Değerlendirmesi	N	%
Çok Kötü	53	13,6
Kötü	109	27,9
Normal	170	43,5
İyi	43	11,0
Çok İyi	16	4,1
Toplam	391	100,0

Katılımcıların %43,5'inin çevresel faktörleri normal olarak değerlendirdiği, %4,1'i ise çevresel faktörleri çok iyi olarak belirtmiştir.

Tablo 4.11. Katılımcıların Yaşadıkları İl/İlçenin Sahip Olduğu Rekreatif Faaliyetlerinin Tanıtımının Yeterlilik Durumlarının Dağılımı

Rekreatif Faaliyet Yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	110	28,1
Yetersiz	134	34,3
Kısmen	94	24,0
Yeterli	46	11,8
Kesinlikle Yeterli	7	1,8
Toplam	391	100,0

Tablo 4.11'e göre katılımcıların %34,3'ü yaşadıkları il/ilçenin rekreatif faaliyet tanıtımının yeterliliğini "yetersiz" olarak değerlendirirken, %1,8'i "kesinlikle yeterli" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 4.12. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

Alt Boyutlar	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS		
Birey Psikolojisi	2,83	0,73	2,67	0,70	-2,205	,028*
Bilgi Eksikliği	3,05	0,62	2,90	0,65	-2,339	,020*
Tesisler/Hizmet	2,93	0,51	2,90	0,55	-,585	,559
Arkadaş Eksikliği	2,79	0,72	2,72	0,70	-,878	,381
Zaman	2,80	0,68	2,67	0,64	-1,964	,050
İlgi Eksikliği	2,73	0,87	2,66	0,86	-,824	,410

*p<0,05

Tablo 4.12. incelendiğinde, cinsiyet ile boş zaman engelleri ölçeği alt boyutlarından olan tesisler/hizmet, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği boyutlarının karşılaştırılması için yapılan t testi sonucunda anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Birey psikolojisi alt boyutu ile cinsiyet karşılaştırmasında gerek eşit olmayan dağılım gerekse eşit dağılım açısından anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Birey psikolojisi alt boyutu incelendiğinde kadın öğrenciler tarafından ($\bar{x}=2,83$), önemli bir faktör olarak değerlendirilirken erkek öğrenciler daha az önemli ($\bar{x}=2,67$) olarak değerlendirmişlerdir.

Bilgi eksikliği alt boyutu ile cinsiyet karşılaştırmasında ise gerek eşit olmayan dağılım gerekse eşit dağılım açısından anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Bilgi eksikliği alt boyutu incelendiğinde kadın öğrenciler ($\bar{x}=3,05$), önemli bir faktör olarak değerlendirdiğini belirtirken erkek öğrenciler daha az önemli ($\bar{x}=2,90$) olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 4.13. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Öğrenim Görülen Şehire Göre Farklılaşma Durumu

	Şehir	$\bar{x}$	Ss	F	p
Birey Psikolojisi	Adıyaman (a)	2,67	0,65	7,520	,000
	Batman (b)	2,72	0,75		
	Gaziantep(c)	2,49	0,77		
	Kilis (d)	2,85	0,73		
	Şanlıurfa (e)	3,06	0,59		
	Şehir	$\bar{x}$	Ss	F	p
Tesisler/ Hizmet	Adıyaman (a)	2,92	0,56	2,941	,020
	Batman (b)	2,97	0,52		
	Gaziantep(c)	2,74	0,52		
	Kilis (d)	2,97	0,58		
	Şanlıurfa (e)	2,98	0,45		

Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri il mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F=7,520$, $p<0,05$) farkın olduğu saptanmıştır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, Şanlıurfa'da öğrenim görenlerin diğer gruplara

göre birey psikolojisi alt boyutuna en yüksek (3,06) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,49) ortalama ile yanıt veren grubun Gaziantep'te öğrenim gören öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın Gaziantep'te öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

Tesisler/Hizmet alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri il karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=2,941$, $p<0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, Şanlıurfa'da öğrenim görenlerin diğer gruplara göre tesisler/hizmet alt boyutuna en yüksek (2,98) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,74) ortalama ile yanıt veren grubun Gaziantep'te öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın Gaziantep'te öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

Bilgi eksikliği, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri şehir karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.14. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu

	Sınıf	$\bar{x}$	Ss	F	p
Birey Psikolojisi	1.Sınıf(a)	2,50	0,81	5,517	,001
	2.Sınıf (b)	2,92	0,65		
	3.Sınıf(c)	2,76	0,67		
	4.Sınıf (d)	2,70	0,77		

Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F= 5,517$, $p<0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, 2.sınıfta öğrenim görenlerin diğer gruplara göre birey psikolojisi alt boyutuna en yüksek (2,92) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,50) ortalama ile yanıt veren grubun 1.sınıfta öğrenim gören öğrenciler olduğu saptanmıştır. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 1.sınıfta öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

Bilgi eksikliği, tesisler/hizmet, arkadaş eksikliği, ilgi eksikliği, zaman alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.15. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Akademik Başarı Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Akademik Başarı Durumu	$\bar{x}$	Ss	F	p
Birey Psikolojisi	Düşük(a)	2,46	0,89	3,192	,042
	Orta (b)	2,80	0,70		
	Yüksek(c)	2,76	0,70		
	Akademik Başarı Durumu	$\bar{x}$	Ss	F	p
Bilgi Eksikliği	Düşük(a)	2,68	0,78	4,194	,016
	Orta (b)	3,02	0,57		
	Yüksek(c)	2,98	0,70		
	Akademik Başarı Durumu	$\bar{x}$	Ss	F	p
Zaman	Düşük(a)	2,42	0,74	5,046	,007
	Orta (b)	2,73	0,67		
	Yüksek(c)	2,84	0,62		

	Akademik Başarı Durumu	$\bar{x}$	Ss	F	p
İlgi Eksikliği	Düşük(a)	2,39	0,92	3,230	,041
	Orta (b)	2,68	0,86		
	Yüksek(c)	2,82	0,85		

Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin akademik başarı durumu mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F= 3,192$, $p<0,05$) farkın olduğu saptanmıştır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, akademik başarıları orta olanların diğer gruplara göre birey psikolojisi alt boyutuna en yüksek (2,80) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,46) ortalama ile yanıt veren grubun akademik başarıları düşük öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi neticesine göre farkın akademik başarıları düşük katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

Bilgi eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F= 4,194$, $p<0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, akademik başarıları orta olanların diğer gruplara göre bilgi eksikliği alt boyutuna en yüksek (3,02) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,68) ortalama ile yanıt veren grubun akademik başarıları düşük öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır.

Zaman alt boyutu ile öğrencilerin akademik başarı durumu mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F= 5,046$, $p<0,05$) farkın olduğu saptanmıştır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, akademik başarıları orta olanların diğer gruplara göre zaman alt boyutuna en yüksek (2,84) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,42) ortalama ile yanıt veren grubun akademik başarıları düşük öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi neticesine göre farkın akademik başarıları düşük katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

İlgi eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F= 3,230$, $p<0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, akademik başarısı yüksek olanların diğer gruplara göre ilgi eksikliği alt boyutuna en yüksek (2,82) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,39) ortalama ile yanıt veren grubun akademik başarısı düşük öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır.

Tesisler/hizmet ve arkadaş eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin akademik başarı durumu mukayese edildiğinde aralarında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.16. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının Refah Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

	Refah Düzeyi	$\bar{x}$	Ss	F	p
Birey Psikolojisi	Çok Kötü(a)	2,36	0,84	3,541	,007
	Kötü (b)	2,81	0,72		
	Normal(c)	2,77	0,72		
	İyi (d)	2,91	0,59		
	Çok İyi (e)	2,51	0,86		

Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin refah düzeyi mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F=3,541$, $p<0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, refah düzeyi iyi olanların diğer gruplara göre birey psikolojisi alt boyutuna en yüksek (2,91) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,36) ortalama ile yanıt veren grubun refah düzeyi çok kötü öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır.

Bilgi eksikliği, tesisler/hizmet, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin refah düzeyi mukayese edildiğinde aralarında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.17. Boş Zaman Engelleri Ölçek Alt Boyutlarının İkamet Edilen Yere Göre Farklılaşma Durumu

		İkamet Edilen Yere	$\bar{x}$	Ss	F	p
Bilgi Eksikliği	Ailemle (a)		2,86	0,68	5,802	,003
	Arkadaşlarımla/Yalnız (b)		2,94	0,56		
	Yurtta(c)		3,11	0,62		
		İkamet Edilen Yere	$\bar{x}$	Ss	F	p
Arkadaş Eksikliği	Ailemle (a)		2,91	0,68	7,245	,001
	Arkadaşlarımla/Yalnız (b)		2,56	0,65		
	Yurtta(c)		2,75	0,74		

Bilgi eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin ikamet edilen yer mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F=5,802$, $p < 0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, yurtta kalanların diğer gruplara göre bilgi eksikliği alt boyutuna en yüksek (3,11) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,86) ortalama ile yanıt veren grubun ailesinin yanında yaşayan öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır.

Arkadaş eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin ikamet edilen yer mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($F=7,245$ $p < 0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Yanıt ortalamaları açısından bakıldığında, ailesinin yanında kalanların diğer gruplara göre arkadaş eksikliği alt boyutuna en yüksek (2,91) ortalama ile yanıt verdikleri görülürken en az (2,56) ortalama ile yanıt veren grubun arkadaşlarla/yalnız ikamet eden öğrenciler olduğu saptanmıştır.

Birey psikolojisi, tesisler/hizmet, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin ikamet edilen yer mukayese edildiğinde aralarında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır ($p > 0,05$).

TARTIŞMA SONUÇ

Yapılan bu çalışmada Güney Doğu Anadolu bölgesinde üniversite okuyan öğrencilerin rekreasyonel faaliyetlere katılımı ve engel olan faktörler incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular literatür ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Tablo 1'e bakıldığında katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımları bulunmuştur. Katılımcıların yaş ortalamalarının 22,1 olarak bulunmuştur. Katılımcıların çoğunluğunu erkek öğrenciler oluştururken yine katılımcıların çoğunluğunun Şanlıurfa' da okuduğu ve başarı seviyelerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların şehirde yaşadıkları refah düzeylerin normal olduğu ve büyük bir çoğunluğunun yurtda ikamet ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 2' e göre; katılımcıların haftalık boş zamanlarının haftalık 6-10 saat arası boş zamanı olduğu bu boş zamanlarının okul zamanın ve kişisel ihtiyaçlarından sonra kendilerine kalan zaman olarak saptanmıştır. Çoruh, (2013) üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmada katılımcı öğrencilerin ortalama olarak haftalık 6-10 saat arası boş zamanları olduğunu belirtmiştir ve yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir (Çoruh, 2013: 61). Bosna vd. (2017) üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarına engel olan faktörlerin incelenmesi (Üsküdar üniversitesi örneği) çalışmalarında katılımcı öğrencilerin haftalık boş zaman süreleri 6-10 olarak tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:204). Yapılan bu çalışma ile sonuçları örtüşmektedir. Ayrıca rekreatif faaliyetlere katılmayan bireylerin sağlık açısından faydası bulunmayan kötü alışkanlıklara yöneldiklerini (alkol, sigara vb.) fiziksel ve mental sağlık düzeylerinin daha düşük olduğunu görülmüştür (Caldwell ve Smith, 1994: 333).

Tablo 3' göre; bu çalışmada katılımcıların %57'sinin boş zamanı kullanmada bazen güçlük çektiği, %20,5'inin ise her zaman güçlük çektiği tespit edilmiştir. Çoruh'un yapmış olduğu çalışmada ise katılımcıların % 89.8' u bazen ve her zaman güçlük çektiği tespit edilmiştir (Çoruh, 2013:63). Tolukan'ın çalışmasında katılımcıların büyük bir kısmının boş zamanlarının az olması ve boş zamanlarını değerlendirmede zorluk yaşadıkları görülmüştür (Tolukan, 2010:55). Yapılan bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Demirel ve

Harmandar (2009) da yapmış olduğu üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi çalışmasında katılımcıların boş zamanlarını değerlendirirken bazen güçlük çektiği tespit edilmiştir (Demirel ve Harmandar, 2009: 842). Bu yapılan çalışma ile örtüşmemektedir. Bunun nedenine baktığımız zaman araştırmaların farklı bölgelerde yapılmış olduğundan kaynaklı bilinir. Jackson (1993) yaşın artmasının rekreasyonel faaliyetlere katılım için önemli bir etken olduğunu belirtmektedir (Jackson, 1993:8). Torkildsen (2005) yaş etkeninin kişilerde rekreasyonel faaliyetlere katılımlarında önemli bir faktör olduğu ve kişilerin ileriki yaşlarda faaliyetlere iştirakının azaldığını savunmaktadır (Torkildsen, 2005:233).

Tablo 4'e göre; katılımcıların boş zaman değerlendirme durumları incelendiğinde, katılımcıların yüksek oranla ev içi aktivitelere katıldıkları tespit edilmiştir. Çoruh, (2013) üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmasında katılımcıların ev içi aktivitelere daha çok katıldıkları tespit edilmiştir (Çoruh, 2013:64). Bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Bu paralellik çalışmaların birbirlerine yakın bölgelerde olmasından kaynaklanabilir. Bosna vd., (2017), çalışmalarında araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün boş zamanlarını sosyal etkinliklere katılarak geçirdikleri tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:204). Yapılan bu çalışma ile sonuçları örtüşmemektedir. Bunun nedeni çalışmaların farklı bölgelerde yapılmasından kaynaklı bilinir.

Tablo 5'e göre; katılımcıların okudukları üniversitenin sahip olduğu rekreasyonel alanlarının yeterliliği incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun üniversitenin rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğu olarak değerlendirmiştir. Çoruh'un (2013) araştırmasında katılımcıların üniversitenin içerisinde bulunan rekreasyonel faaliyet alanlarının yetersiz olduğunu tespit etmiştir (Çoruh, 2013:64). Yapılan bu çalışma ile sonuçları örtüşmektedir. Bosna vd., (2017) çalışmasında üniversitenin sahip olduğu rekreasyon alanları incelendiğinde katılımcıların büyük bir bölümünün rekreasyon alanları 'kısmen' yetersiz olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:204). Yapılan çalışmada ise öğrencilerin üniversitenin rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çalışma ile paralellik göstermemektedir. Üniversitelerde ki rekreasyonel faaliyet alanlarının yetersiz

olması ülkemizde rekreasyonun öneminin yeni yeni gelişmeye başlamasından ve rekreasyon ile ilgili bölümlerin az olmasından kaynaklı bilinir.

Tablo 6'ya göre; katılımcıların okudukları üniversitenin sahip olduğu rekreasyonel alanların kullanma sıklığı incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun üniversitelerinin rekreasyonel alanlarının haftalık 1-5 saat kullandıkları tespit edilmiştir. Çoruh'un üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri ve rekreasyonel etkinliklere engel olan faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi) örneği çalışmasında öğrencilerin kampüs içerisindeki rekreasyonel faaliyet alanlarını 1-5 saat arasında kullandıklarını tespit etmiştir (Çoruh, 2013 :65). Yapılan bu çalışma da Çoruh'la aynı sonuçlar elde edilmiştir. Bosna vd., (2017) çalışmalarında öğrencilerin üniversitenin sahip olduğu rekreasyon alanlarını haftalık olarak 1-5 saat arasında kullandıkları tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:204). Çalışmada elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Bu da öğrencilerin ders saatlerinde sonra kampüs içerisinde fazla vakit geçirmediğini ve rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 7' ye göre; katılımcılarının il/ilçenin sahip olduğu rekreasyonel alanların yeterlilik durumları incelendiğinde, yaşadıkları il/ilçenin rekreasyonel alan yeterliliği kesinlikle yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çoruh (2013) çalışmasında üniversite öğrencilerinin yaşadıkları şehrin rekreasyonel faaliyetlerinin kesinlikle yetersiz olduğu sonucu tespit edilmiştir (Çoruh, 2013 :70) Yapılana çalışma ile paralellik göstermektedir. Bu paralellik çalışmaların birbirlerine yakın bölgeler olmasından ayrıca bu bölgelerdeki sosyal kültürel ve ekonomik faaliyetlerin diğer bölgelere göre daha geri olmasından kaynaklı bilinir. Bosna vd., (2017) yapılan çalışmalarında öğrencilerin yaşadıkları ilin rekreasyonel alanlarını 'kısmen' olarak tespit etmişlerdir (Bosna, vd., 2017:204). Yapılan bu çalışma ile paralellik göstermemektedir. Bunun nedeni çalışmaların farklı bölgelerde yapılmasından kaynaklı bilinir.

Tablo 8'e göre; katılımcılarının yaşadıkları il/ilçenin sahip olduğu rekreasyonel alanları kullanma sıklığı incelendiğinde, yaşadıkları il/ilçenin rekreasyonel alanların 1-5 saat arasında kullandıkları tespit edilmiştir. Çoruh (2013), yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin büyük bir bölümünün yaşadıkları

şehirlerdeki rekreasyonel faaliyet alanlarını 1-5 saat arasında kullandıkları ortaya konmuştur. Bu çalışma ile örtüştüğü ortaya konmuştur. Bosna vd., (2017) çalışmalarında öğrencilerin yaşadıkları ilin sahip olduğu rekreasyon alanlarını haftalık olarak ne sıklıkla kullandıkları incelendiğinde 1-5 saat olarak tespit etmiştir (Bosna, vd., 2017:204). Yapılan bu çalışma ile sonuçlar denk gelmemektedir. Bu şehirlerin rekreasyonel alanlarının azlığından ve rekreasyonel alanların yeterli durumda olmadığından kaynaklı bilinir.

Tablo 9'a göre; katılımcılarının sahip olduğu boş zamanlarını değerlendirme yerinin neresi olduğunun incelendiğinde, katılımcıların büyük bir oranın boş zamanlarını kampüs dışında kullandıkları ortaya çıkmıştır. Paksoy vd., 2016 Abdullah Gül üniversitesi öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımını etkileyen faktörler adlı çalışmasının da katılımcıların kampüs dışındaki faaliyetlere katıldıkları saptanmıştır. Bu durum bu çalışmayı destekler niteliktedir (Paksoy vd., 2016:45). Çoruh'un üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri ve rekreasyonel etkinliklere engel olan faktörler (ağrı İbrahim Çeçen üniversitesi) örneği çalışmasında öğrencilerin kampüs dışındaki rekreasyonel aktivitelere katıldıkları tespit edilmiştir (Çoruh, 2013;70). Bu çalışma yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Bosna vd., (2017) çalışmalarında öğrencilerin sahip olduğu boş zamanı daha çok nerde değerlendirdikleri incelendiğinde, kampüs dışında değerlendirdikleri tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:204). Yapılan bu çalışmayı destekler niteliktedir. Üniversitelerin kampüs içindeki rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğu ve öğrencilerin kullanımlarını bilmedikleri için kampüs dışındaki rekreasyonel alanları kullandıkları söylene bilinir.

Tablo 10'a göre; katılımcılarının çevresel faktör değerlendirilmesi incelendiğinde, önemli bir bölümünün çevresel faktörleri normal olarak değerlendirdiği tespit edilmiştir. Bu sonuç bölgedeki rekreasyonel faaliyetlere katılım için çevresel faktörlerin normal oluşunu belirttikleri tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin iklim vb. faktörlerin normal olarak görmektedir.

Tablo 11'e göre; katılımcıların yaşadıkları il/ilçenin sahip olduğu rekreasyonel faaliyetlerinin tanıtımının yeterlilik durumları incelendiğinde, büyük bir kısmının yaşadıkları il/ilçenin rekreasyonel faaliyet tanıtımının yetersiz olarak

gördüğü tespit edilmiştir. Öğrencilerin farklı illerden üniversiteye geldikleri için yabancı bir şehirde yaşamaya başladıklarından nerede ne yapacaklarını bilmediklerinden tanıtımları yetersiz bulunmuştur.

Tablo 12'ye göre; boş zaman engelleri ölçek alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşma durumları incelendiğinde, cinsiyet ile boş zaman engelleri ölçeği alt boyutlarından tesisler/hizmetler, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği boyutlarının karşılaştırılmadığı için yapılan t testi sonucunda anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Bosna vd., (2017) çalışmalarında boş zaman engeller ölçek alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmaları incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Bosna, vd.,2017:205). Yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir.

Birey psikolojisi alt boyutu ile cinsiyet karşılaştırılmasında gerek eşit gerekse eşit olmayan dağılım açısından anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Birey psikolojisi incelendiğinde kadın öğrenciler tarafından, önemli bir faktör olarak değerlendirilirken erkek öğrenciler daha az önemli olarak değerlendirmişlerdir. Bosna vd., (2017) yapılan çalışmalarında boş zaman engeller ölçeği cinsiyet karşılaştırmasında kadın ve erkeklerde birey psikolojisinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Bosna, vd.,2017:205). Yapılan çalışmada ise erkeklerde birey psikolojisinde fark bulunamazken, kadınlarda birey psikolojisi önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir. Yapılan çalışma ile örtüşmemektedir.

Bilgi eksikliği alt boyutu ile cinsiyet karşılaştırmasında ise gerek eşit olmayan dağılım gerekse eşit dağılım açısından anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Bilgi eksikliği alt boyutu incelendiğinde kadın öğrenciler, önemli bir faktör olarak değerlendirdiğini belirtirken erkek öğrenciler daha az önemli olarak değerlendirmişlerdir. Bosna vd., (2017) çalışmalarında boş zaman engeller ölçeği alt boyutunda cinsiyet karşılaştırmasında bilgi eksikliği kadın v erkeklerde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Bosna, vd.,2017:205). Yapılan çalışmada erkeklerde bilgi eksikliği önemli bir faktör oluşturmazken kadınlarda, bilgi eksikliği önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir. Bu çalışma ile paralellik göstermemektedir. Emir (2012) çalışmasında boş zaman engeller ölçek alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmaları incelendiğinde, tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir (Emir.

2012:62). Yapılan çalışmada farklılık sadece birey psikolojisi ve bilgi eksikliği alt boyutlarında tespit edilmiştir. Bu çalışma ile paralellik göstermemektedir.

Tablo 13'e göre; boş zaman engeller ölçek alt boyutlarının öğrenim görülen şehire göre farklılaşma durumları incelendiğinde, Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri il mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu saptanmıştır.

Tesisler/Hizmet alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri il karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Paksoy vd., 2016 Abdullah Gül üniversitesi öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımını etkileyen faktörler adlı çalışmasının da en önemli yetersizliğin tesisler olduğunu saptamıştır. Bu durum bu çalışmayı destekler niteliktedir (Paksoy, vd. :45). Emir vd., 2012 rekreatif etkinliklere katılımın önündeki engellerin belirlenmesi: üniversite öğrencileri örneği adlı çalışmasında tesis yetersizliği en yüksek ortalamaya sahiptir ve bu da bu araştırmayla örtüşmektedir (Emir vd., :342).

Bilgi eksikliği, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri şehir karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Demirel ve Harmandar (2009) çalışmalarında öğrenim görülen üniversitelere göre alt boyutlarda; birey psikolojisi, sosyal ortam, bilgi eksikliği, tesis, hizmet, ulaşım alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Demirel ve Harmandar, 2009:844). Elde edilen bu sonuçlar yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir. Emir (2012) yapmış olduğu araştırmada üniversiteler arası değişkeninde anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Emir, 2012:659). Yapılan bu çalışma ile elde edilen sonuçlar örtüşmektedir.

Tablo 14'de göre; boş zaman engeller ölçek alt boyutları öğrenim görülen sınıfa göre farklılaşma durumları incelendiğinde, Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Emir (2012) çalışmasında sınıfa göre farklılaşma durumları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Emir, 2012:66). Elde edilen sonuçlar incelendiğinde yapılan çalışma ile paralellik göstermemektedir. Bosna vd., (2017) çalışmalarında sınıf değişkenine göre karşılaştırma yapıldığında zaman ve ilgi eksikliği ile birey psikolojisi alt

boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:207). Elde edilen bu sonuçlar yapılan çalışma ile karşılaştırıldığında paralellik göstermektedir.

Bilgi eksikliği, tesisler/hizmet, arkadaş eksikliği, ilgi eksikliği, zaman alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bosna vd., (2017) çalışmalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (Bosna, vd., 2017:208). Yapılan çalışma ile sonuçlar örtüşmektedir.

Tablo 15'e göre; boş zaman engeller ölçek alt boyutlarının akademik başarı durumuna göre farklılaşma durumları incelendiğinde, Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin akademik başarı durumu mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu saptanmıştır.

Bilgi eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Emir (2012) yapmış olduğu çalışmada boş zaman engeller ölçeği alt boyutlarında sınıflar arası farklılığı incelendiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Emir, 2012:66). Elde edilen bulgular yapılan çalışmadaki sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Zaman alt boyutu ile öğrencilerin akademik başarı durumu mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu saptanmıştır. Emir (2012) yapmış olduğu çalışmada boş zaman engeller ölçeği alt boyutlarında zamanla ilgili alt boyutunda sınıflar arası farklılığı incelendiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Emir, 2012:66). Elde edilen bulgular yapılan çalışmadaki sonuçlarla benzerlik göstermemektedir. Bosna vd., (2017) çalışmalarında boş zaman engeller ölçeği alt boyutlarında sınıf değişkeni incelendiğinde, zaman alt boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Bosna, vd., 2017:207)

İlgi eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Emir (2012) yapmış olduğu çalışmada boş zaman engeller ölçeği alt boyutlarında sınıflar

arası farklılığı incelendiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Emir, 2012:66). Elde edilen bulgular yapılan çalışmadaki sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Tesisler/hizmet ve arkadaş eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin akademik başarı durumu mukayese edildiğinde aralarında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Emir (2012) yapmış olduğu çalışmada boş zaman engeller ölççeği alt boyutlarında sınıflar arası farklılığı incelendiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Emir, 2012:66). Elde edilen bulgular yapılan çalışmadaki sonuçlarla benzerlik göstermemektedir.

Tablo 16'ya göre; boş zaman engelleri ölçek alt boyutlarının refah düzeyine göre farklılaşma durumları incelendiğinde; Birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin refah düzeyi mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p<0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Özşaker (2012) gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılamama nedenleri üzerine yapmış olduğu çalışmada birey psikolojisi ile refah düzeylerinin arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir (Özşaker, 2012:129). Elde edilen sonuçlar bu çalışma ile denklik göstermektedir. Emir (2012) çalışmasında birey psikolojisi alt boyutunda refah düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark tespit etmiştir (Emir, 2012:67). Emir'in tespit ettiği sonuç yapılan bu çalışma ile örtüşmektedir. Bosna vd., (2017) çalışmalarında refah düzeyinin birey psikolojisinde anlamlı bir farklılık tespit etmiştir (Bosna, vd., 2017:208). Elde edilen bu sonuçlar çalışma ile paralellik göstermektedir. Demirel ve Harmandar (2009) çalışmalarında refah düzeyinin birey psikolojisi ve rekreasyonel aktivitelere katılımında direk etkili olduğunu tespit edilmiştir (Demirel ve Harmandar, 2009:845). Elde edilen bu sonuç çalışmadaki bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Bilgi eksikliği, tesisler/hizmet, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin refah düzeyi mukayese edildiğinde aralarında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Özşaker (2012) çalışmasında Öğrencilerin "bilgi eksikliği", tesisler/hizmet", "ilgi eksikliği" alt boyutlarına ilişkin puanları arasında refah seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı

belirlenmiştir (Özşaker, 2012:130). Elde edilen bu sonuç çalışmadaki bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 17'ye göre; boş zaman engelleri ölçek alt boyutlarının ikamet edilen yere göre farklılaşma durumları incelendiğinde, bilgi eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin ikamet edilen yer mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p < 0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Şahin ve Kocabulut 2014; sportif rekreasyon aktivitelerine düzenli katılımı engelleyen faktörlerin incelemesi çalışmasında yurtda ikamet eden katılımcı sayısının fazla olduğu görülmüştür, yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir (Şahin ve Kocabulut 2014:12). Bu durum Türkiye de öğrenci yurtlarının genelinde giriş, çıkış, yemek saatlerinin sistematik olarak uygulandığından dolayı yurtda ikamet eden katılımcıların bu düzene uyması gerektiğinden rekreasyonel faaliyetlere yönelmede güçlük çektikleri ve bu yüzden bilgi eksikliğinden meydana gelen engellerin ortaya çıktığı söylenebilir. Rekreasyonel faaliyetlere yönlendirmede gençlik spor bakanlığı gençlik merkezleri ve belediye gibi kurumların yurtlarla ortak çalışma yaparak bu sorunun giderilebileceği ortaya konulabilir

Arkadaş eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin ikamet edilen yer mukayese edildiğinde aralarında anlamlı ($p < 0,05$) farkın olduğu anlaşılmaktadır. Şahin ve Kocabulut 2014; sportif rekreasyon aktivitelerine düzenli katılımı engelleyen faktörlerin incelemesi çalışmasında arkadaş eksikliği alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Şahin ve Kocabulut 2014:12). Çalışma ile paralellik göstermektedir. Arkadaş eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin ikamet edilen yer karşılaştırıldığında çoğunluğunun ailesinin yanında ikamet eden öğrencilerin arkadaş eksikliğinden mustarip olduğu görülmüştür. Bu durum Türk toplumunu ataerkil bir aile yapısından gelmiş olduğundan dolayı katılımcıların, rekreasyonel faaliyetlere katılımını baskıcı toplum kaynaklandığı söylenebilir.

Birey psikolojisi, tesisler/hizmet, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin ikamet edilen yer mukayese edildiğinde aralarında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır ($p > 0,05$). Çoruh 2013; üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri ve rekreasyonel etkinliklere katılımına engel olan faktörler

isimli (Ağrı İbrahim een niversitesi rneği) alışmasına göre ise bu durumun anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir (Çoruh,2013:67). Bu alışma ile paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illerde rekreasyonel faaliyetlerin kısıtlı olması katılımın tesislerin eksikliğinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu illerdeki var olan rekreasyon alanlarının da kullanılma kapasitelerinin katılımcılara yetmediği ve korunaklı olmadığı, bunun yanında rekreasyonel faaliyet alanlarının ulaşım sorununun bulunduğu gözlemlenmiştir. niversitelerinin yerleşkelerinde de vakit geçiren katılımcıların yerleşke içerisinde tesislerin yetersiz olduğu ilgili personelin bulunmadığından dolayı bu tesislerin nasıl kullanılacağından kaynaklanan bilgi eksikliği de olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan bu araştırmada rastlamış olduğumuz diğer bir sonuçta rekreasyonel faaliyetlerin tanıtımının yetersiz olduğu da grlmüştir.

ÖNERİLER

- Üniversiteler, öğrenci kulüpleri, gençlik ve spor bakanlığı gibi kurum ve kulüpler tarafından rekreasyonel faaliyetleri organize edilmeli ve destek sağlanmalıdır.
- Rekreasyonel faaliyetlere katılımı engelleyen faktörler açısından öğrencilerin en önemli gördüğü durumlar tesislerin ve tesis donanımının yetersiz olduğu için tesis yeterliliği ve donanıma önem verilmesi gerektiği, gerekli ekipmanları öğrencilerin kullanımına sunulması, öğrencilerin boş zaman ve spora ayrılan zamanların atıl zaman niteliğinden uzaklaştırılıp profesyonel alanlarda geliştirmelerine önderlik edilmelidir.
- İl açısından belediyelerce kullanıma açık, tesis donanımı yeterli rekreasyonel faaliyet alanları açılmalı bunula ilgili gerekli tanıtımlar yapılmalıdır.
- Üniversiteler, yerel yönetimler ve özel reklamlar işbirliği ile kampüs rekreasyonları canlandırılmalıdır.
- Terapatik rekreasyonel faaliyetlere önem verilmeli ve üniversite kampüsleri halkla birlikte olacak şekilde planlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- AKGÜL**, B. Merve ve Suat Karaküçük (2015). **Boş zaman yönetimi ölçeği: Geçerlik- güvenilirlik çalışması**. *International Journal of Human Sciences*, C. 12, S. 2. s. 1867-1880.
- AKGÜL**, B. Merve ve Suat Karaküçük (2016). **Ekorekreasyon**, Ankara: Gazi Kitabevi, s.389
- ALEXANDRİS**, Kostas and Bob Carroll (1997). **Demographic differences in the perception of constraints on recreational sport participation: results from a study in greece**. *Leisure Studies*, N. 16, pp. 107-125.
- ARABİ**, Muhyiddin İbn (2017). **Fütühat-ı Mekkiye 2**, (Çev. Ekrem Demirli), İstanbul: Litera Yayıncılık, 486 s.
- ARDAHAN**, Faik vd. (2017). **Açık alan Rekreasyonu**, Ankara: Detay Yayıncılık, s. 368
- ARGAN**, Metin (Ed.) (2013). **Rekreasyon Yönetimi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri.
- AŞIKKUTLU**, H. Samet ve Haldun Müderrisoğlu (2010). **Rekreasyonel kısıtlayıcıların belirlenmesi: Ankara harikalar diyarı parkı örneği**. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 18, s. 11-19.
- AYTAÇ**, Ömer (2002). Boş zaman üzerine kuramsal yaklaşımlar. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 12, S. 1, s. 231-260.
- BAŞARANGİL**, İlke (2014). **Rekreasyon ve animasyon yönetimi ders notu**. personel.klu.edu.tr, (ET: 31.12.18), s. 1-130.
- BAŞTUĞ**, Gülsüm vd. (2017). **Farklı kültürlerde rekreasyon: Serbest zaman aktivitelerinin incelenmesi**. *Journal of Human Sciences*, S. 14 (4), s. 3895-F3904.
- BİROL**, S. Şahan ve Suat Karaküçük (2014). **Sportif rekreasyon uygulama politikaları üzerine bir araştırma**. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 16 (27), s. 80-86.
- BOSNA**, O. Şükrü ve Betül Bayazıt ve Ozan Yılmaz (2017). **Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarına engel olan**

- faktörlerin incelenmesi (Üsküdar Üniversitesi örneği).** CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, S. 13 (2), s. 200-211.
- CAN, Emel (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi.** İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi, S. 10, s. 1-17.
- CALDWELL, L. Lee ve E. Albart Smith (1994). Leisure and Mental Health of High Risk Adolescents, D. M. Compton and S. E. Iso-Ahola (ed.),** Leisure and Mental Health. Park City, UT, Family Development Resources. s. 330-345.
- CHILD, Stehanie vd. (2015). Demographic differences in perceptions of outdoor recreation areas across a decade.** Journal of Park and Recreation Administration, V. 33, N. 2, pp. 1-19.
- CRAWFORD, Duane W. and Geoffrey Godbey, (1987). Reconceptualizing barriers to family leisure,** Leisure Sciences, Vol. 9, No. 1, pp. 119-27.
- ÇEBİ, Mehmet, Eliöz, Murat ve Satic, Arif (2018). Spor bilimleri ve diğer fakülte öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine katılım engellerinin incelenmesi.** Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, S. 3 (1), s. 23-30.
- ÇORUH, Yaşar (2013). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği),** Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 107 s. 60-71
- DOĞANCILI, O. Sezen (2015). Rekreasyon merkezi projelerinin planlanma aşamasında karşılaşılan durumlar: Amasya örneği.** GOSOS Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 10/2, s. 101-111.
- EKİCİ, Sümmani ve Yenel Fatih, (2002). “Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma”,** Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 6/1, s. 123-134
- EMİR, Esra (2012). Rekreatif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,** Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 82 s.

- EMİR** Esra ve Erman Öncü ve Bülent Gürbüz (2012). **Rekreatif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği**, 12th International sports sciences congress, 339-343
- ERSOY**, Seher ve Osman Güldemir (2008). **Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerinin sosyoekonomik boyutu üzerine bir inceleme**. 17. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sakarya/Türkiye, s. 1-13.
- ERTÜZÜN**, Ezgi ve Bodur Fişekçioğlu (2013). **Kırsal alanlarda yapılan rekreatif faaliyetlerin bölgede yaşayanlara etkisi**, KOP Bölgesi Üniversiteler Birliği Bildirisi Sempozyum Kitabı, s. 407-409.
- GÖKMEN**, Ö. Faruk (2014). **Rekreasyon aktiviteleri. Ders Notları ve Özetler**. <http://ders-not-ozet.blogspot.com/2014/04/rekreasyon-aktiviteleri.html>, (ET: 31.12.18), s. 1.
- GÜRBÜZ**, Bülent (2010). **Measuring constraints to leisure activities: Demographic differences**. Series Physical and Sport/Science, Movement and Health, V. 10 (2), pp. 362-365.
- HAASE**, A vd. (2004). **Leisure-time physical activity in university students from 23 countries: associations with health beliefs, risk awareness, and national economic development**. Preventive Medicine, V. 39 (1), pp. 182-190.
- HAİR**, J. F. vd, (2013). **Multivariate Data Analysis**: Pearson Education Limited.
- HAZAR**, Atila (2009). **Rekreasyon ve Animasyon**, Ankara: Detay Yayıncılık, s. 194
- JACKSON**, Edgart L. ve Duane Crawford ve Geaffrey Godbey (1993) **Negotiation of Leisure Constraints**. Leisure Sciences ; 15: 1-11.
- JUNİU**, Susana (2000). **Downshifting: Regaining the Essence of Leisure**. Journal of Leisure Research, V. 32, İ. 1, pp. 69-73.
- KARAKÜÇÜK**, Suat (2008). **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**, Ankara: Gazi Kitabevi, s.423
- KARAKÜÇÜK** ve Bülent Gürbüz. (2006). **Rekreasyon ve Kentleşme**, Ankara: Gazi Kitabevi.

- KAYHALAK**, Fikret (2018). **Rekreasyon ihtiyacı ve rekreasyonun yararları**. <https://www.rekreasyonist.com/rekreasyon-ihtiyaci-ve-rekreasyonun-yararlari>, (ET: 21.01.19), s. 1.
- KIZANLIKLI**, M. Murat (2014). **Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında rekreasyon eğitiminin yapısı**. International Journal of Science Culture and Sport, July 2014 : Special Issue 1, s. 46-60.
- KOCA**, Canan (2009). **Constraints to leisure-time physical activity and negotiation strategies in Turkish women**. Journal of Leisure Research, V. 41, İ. 2, pp. 225-251-73.
- KURAR**, İhsan ve Furkan Baltacı (2014). **Halkın boş zaman değerlendirme alışkanlıkları: Alanya örneği**. International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue 2, s. 39-52.
- KÜÇÜKKALAY**, Mesut (1997). **Endüstri devrimi ve ekonomik sonuçlarının analizi**. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 2, s. 51-68.
- MANNİNG**, Robert E. (2001). **Coping in outdoor recreation causes and consequences of crowding and conflict among community residents**. Journal of Leisure Research, V. 33, N. 4, pp. 410-426.
- MEYER**, H. Diedrich vd. (1969). A Guide to its Organization, Community Recreation, (4th ed.), Virginia, USA, pp. 13-26.
- DEMİREL**, Mehmet ve Duygu Harmandar (2009). **Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi**. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. Cilt:6, S.1, s. 839-846.
- MUNUSTURLAR**, Süleyman vd. (2017). **Boş zaman davranışını açıklamaya ışık tutan kuramsal yaklaşımlar**. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, S. 1 (1), s. 1-19.
- MÜFTÜGİL**, Süleyman (1993). **Dinlence ve Turizm İlişkisi**, Derleyen: Yarcın Ş. Seyahat Yönetimi. (I. baskı), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

- OREL**, Fatma D. ve Yavuz, M. Cihan (2003). **Rekreasyonel turizmde müşteri potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir pilot çalışma**. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 11, s. 61-76.
- ÖRS**, Birsen (2017). **Aktivite olarak “rekreasyon”: Aktivitelere katılımı engelleyen ve kısıtlayan faktörler**. *Rekreatif Haber*, <http://rekreatifhaber.com/turizm/>, (ET: 4.01.19), s. 1.
- ÖZŞAKER**, Murat (2012). **Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme**. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.S.14, s.126-131.
- PAKSOY**, Meltem vd. (2016) **Abdullah Gül Üniversitesi Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımını Etkileyen Faktörler**. *International Journal of Science Culture and sport*, 2148-1148 s, 39-50
- ROJEK**, Chris and Susan Shaw and Anthony Veal (2006). **Handbook of Leisure Studies**, Palgrave Macmillan Ltd, USA, 577 p.
- SABANCI**, Gökhan (2016). **Öğretim Elemanlarının Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi**, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 64 s.
- SARIBAŞ**, Özgür (2015). **Turistlerin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlar; Antalya ve İzmir Örneği**, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 116 s.
- SERARSLAN**, M. Zahit ve Müslüm Bakır (1988). **Turizm pazarlamasında sporun yeri ve Türkiye açısından değerlemesi**. *Pazarlama Dünyası*, Y. 2, S. 9, s. 28-30.
- SERÇEK**, Sadık ve Gülseren S. Özeltaş (2015). **Serbest zaman etkinlikleri olarak üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılmaları ve sosyalleşmeleri arasındaki ilişki**. *Akademik Bakış Dergisi*, S. 51, s. 1-21.
- SEVİM**, Nurdan ve Alper Özer (2013). **Eğlence Pazarlaması**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: s.2780, 202

- SHİNEW**, Kimberly J. vd. (2004). **Understan ding the relationship between race and leisure activities and constraints: Exploringan Alternative Frame work** Leisure Sciences, s. 181-199.
- SHİVERS**, Jay and Leisure DeLisle (1997). **The Story of Leisure: Context, concepts and current controversy**. Australia: Champaign Human Kinetics.
- SOYER**, Fikret (2016). **Serbest zaman sosyolojisi**. Ttps://slideplayer.biz.tr./slide/103800896
- SÜZER**, Melda (2000). **Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları**. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 8, s. 1-11.
- ŞAHİN**, İlker ve Özge Kocabulut (2014). **Sportif Rekreasyon Aktivitelerine Düzenli Katılımı Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**, Journal of Recreation and Tourism Research, 1 (2) s:1-21
- TEMİR**, Özgü ve Gürbüz Bülent, (2012) “**Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Önündeki Engellerin İncelenmesi**”, I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, Kemer, Antalya, s. 38.
- TOLUKAN**, Ersan (2010). **Niğde özel yetenekle ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılımlarına engel olabilecek unsurların belirlenmesi**, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Niğde s. 55-65
- TORKİLDSEN**, Gerard (2005) **Leisure and Recreation Management**. 5th Edition. London: Routledge; s.233-235
- TÜRKAY**, Oğuz (2018). **Rekreasyon ve Animasyon Yöntemi**. https://slideplayer.biz.tr/slide/9086135/, (ET: 30.12.18), 1-52 s.
- TÜTÜNCÜ**, Özkan ve İpek Aydın (2014). **Toplum ve açık hava rekreasyon faaliyetleri: ABD örneği**. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 1, s. 118 -120.
- YARMAN**, F. Ağa ve Reha Demeç (2016). **Dünya ve Türkiye'de sanayi devrimleri, dijital çağ: dün, bugün, yarın**. http://www.yeniturkiye.com, (ET: 16.01.19), s. 1-13.

- YETİŞ, Ülkü (2000), Kamu Kuruluşlarında Çalışan Devlet Memurlarının Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Alışkanlıkları (Tügsaş Örneği),** Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YILMAZ, Yıldırım (2008). Rekreasyon ve boş zaman.** www.slideshare.net, (ET: 29.12.18), s. 1-13.
- YURCU, Gülseren (2016). Rekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin kişilik özelliklerinin ekopsikoloji algılarına etkisi.** JRTR Journal of Recreation and Tourism Research, S. 3 (2), s. 23-35.
- YURTSEVER, Zehra (2011). Üniversite Gençlerinde Riskli Davranışlar,** Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- ZORBA, Erdal (2008). Türkiye’de rekreasyona bakış açısı ve gelişimi,** Gazi Haber Dergisi, s. 52-55.

EK 1 – Bilimsel Ölçek Formu

BOŞ ZAMAN ENGELLERİ ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı; Aşağıda rekreasyonel etkinliklere katılımınızı engelleyebileceği düşünülen bazı ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerin sizin rekreasyonel aktivitelere katılmanızı engellemedeki önem derecesini liste üzerinde ayrılan alana işaretleyiniz. Her birey, diğer bireylerden farklı olduğundan bu ankette doğru ya da yanlış cevap yoktur. Cevaplarınız gizli tutulacak ve yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve itinaya şimdiden teşekkür ederiz

	Kesinlikle önemsiz 1	Önemsiz 2	Önemli 3	Çok önemli 4
1. Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi	1	2	3	4
2. Kendini yorgun hissetmek	1	2	3	4
3. Sakatlanmaktan korkmak	1	2	3	4
4. Sağlık problemleri	1	2	3	4
5. Kendini güvende hissetmemek	1	2	3	4
6. Sosyal ortamlardan mutlu olmamak	1	2	3	4
7. Nerden öğreneceğini bilmemek	1	2	3	4
8. Nerede katılacağını bilmemek	1	2	3	4
9. Öğretecek kimsenin olmaması	1	2	3	4
11. Tesislerin yetersiz olması	1	2	3	4
12. Tesislerin kalabalık olması	1	2	3	4
13. Sunulan hizmetleri beğenmemek	1	2	3	4
14. Eve yakın imkânlar olmaması	1	2	3	4
15. Ulaşımın zaman alması	1	2	3	4
16. Arabamın olmaması	1	2	3	4
17. Yeteri kadar paranın olmaması	1	2	3	4
18. Arkadaşlarının zamanının olmaması	1	2	3	4
19. Beraber katılacak kimsenin olmaması	1	2	3	4
20. Arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması	1	2	3	4
21. İş/ çalışma zamanının yoğun olması	1	2	3	4
22. Aile için zaman ayırmak zorunda olmak	1	2	3	4
23. Sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunda olmak	1	2	3	4
24. Program zamanlarının uygun olmaması	1	2	3	4
25. Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek	1	2	3	4
26. İlgili olmamak	1	2	3	4
27. Rutin programı bozmak istememek	1	2	3	4

Ek 2 - Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı;

Elinizde bulunan bu anket formu “**REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYİ VE ENGEL OLAN FAKTÖRLER**” gayesiyle hazırlanmıştır. Elde edilen veriler sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Vereceğiniz samimi cevaplarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım. **Boş Zaman:** Bireyin çalışma saatleri ve zorunlu olarak kendisine ayıracağı zamanın dışında kalan, özgürce kullanabilme ve seçme şansına sahip olduğu bir zaman parçasıdır. **Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme):** İnsanların boş zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları ve kişisel olarak tatmin sağladıkları etkinliklerdir.

Yusuf Kenan Kalkay
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız?(Lütfen belirtiniz).....

2. Cinsiyetiniz?

Erkek	Kadın
-------	-------

3. Üniversite okudunuz şehir?(Lütfen belirtiniz).....

4. Bölümünüz-Sınıfınız? (Lütfen belirtiniz)

Bölüm:.....Sınıf.....

5. Akademik başarı durumunuz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Düşük	Orta	Yüksek
-------	------	--------

6. Toplumdaki kişilerin refah düzeyini düşündüğünüzde “1” en düşük basamak, “5”en yüksek basamak olmak üzere siz kendinizi bu refah düzeyinin kaçınıcı basamağında görüyorsunuz?

Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
----------	------	--------	-----	---------

7. İkamet ettiğiniz yer?

Ailemle	Arkadaşlarım/Yalnız	Yurttan
---------	---------------------	---------

8. Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer?

Köy/Kasaba	Şehir	Büyükşehir
------------	-------	------------

9. Boş zaman sürenizi haftalık olarak belirtiniz?

Haftalık	1-5 saat	6-10 saat	11-15 saat	16 saat ve üzeri YOK
----------	----------	-----------	------------	----------------------

10. Boş zamanlarınızı değerlendirmekte ne sıklıkla güçlük çekiyorsunuz?

Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
-----------	-------	--------------

Lütfen arka sayfaya bakınız. →

11. Boş zamanlarınızı genellikle nasıl değerlendiriyorsunuz?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Ev içi aktivitelere katılarak	1
Fiziksel etkinliklere katılarak	2
Sosyal etkinliklere katılarak	3
Kültürel-Sanatsal etkinliklere katılarak	4
Açık alan etkinliklere katılarak	5
Diğer (Belirtiniz)	6

12. Üniversitenizin sahip olduğu rekreasyonel alanların yeterliğini değerlendiriniz?

Kesinlik Yetersiz	Yetersiz	Kısmen	Yeterli	Kesinlikle Yeterli
-------------------	----------	--------	---------	--------------------

13. Üniversitenizin sahip olduğu rekreasyonel alanları ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Haftalık	1-5 saat	6-10 saat	11-15 saat	16 saat ve üzeri
----------	----------	-----------	------------	------------------

14. İlinizin sahip olduğu rekreasyonel alanların yeterliğini değerlendiriniz?

Kesinlikle Yetersiz	Yetersiz	Kısmen	Yeterli	Kesinlikle Yeterli
---------------------	----------	--------	---------	--------------------

15. İlinizin sahip olduğu rekreasyonel alanları ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Haftalık	1-5 saat	6-10 saat	11-15 saat	16 saat ve üzeri
----------	----------	-----------	------------	------------------

16. Sahip olduğunuz boş zamanı daha çok nerede değerlendiriyorsunuz?

Kampüs içinde	Kampüs dışında	Diğer (Belirtiniz).....
---------------	----------------	-------------------------

17. Çevresel faktörler. (iklim vb.)

Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
----------	------	--------	-----	---------

18. İlinizde sahip olduğunuz rekreasyonel faaliyetlerin tanıtımı?

Kesinlikle Yetersiz	Yetersiz	Kısmen	Yeterli	Kesinlikle Yeterli
---------------------	----------	--------	---------	--------------------

Ek 3 - Özgeçmiş

1984' de Konya Ereğli'de dünyaya geldim. İlk ve orta eğitimimi Ereğli'de tamamladıktan sonra Selçuk Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulundan 2007 döneminde bitirmiş bulunmaktayım. Özel okullarda çalıştıktan sonra 7 yıldır Ereğli Belediyesi antrenörlüğünü yapmaktayım ve aktif olarak 10 yıldır futbol antrenörü olarak değişik kulüplerde görev aldım.

